उर्लाबारी नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण - २०८३

उर्लाबारी नगर कार्यपालिकाको कार्यालय

उर्लाबारी, मोरङ्ग

उर्लाबारी नगर कार्यपालिकाको कार्यालय

उर्लाबारी, मोरङ्ग

क्र.सं.	विषयसूची	पाना नं.
१.	कार्यकारी सारांश	१
(क)	विश्व अर्थतन्त्र	१
(ख)	नेपालको आर्थिक वृद्धि	४
(ग)	चालु आर्थिक वर्षको १० महिनाको र गत आर्थिक वर्षको चालु खर्च	९
(घ)	चालु आर्थिक वर्षको १० महिनाको र गत आर्थिक वर्षको पुँजीगत खर्च	१३
(ङ)	चालु आर्थिक वर्षको १० महिनाको र गत आर्थिक वर्षको आन्तरिक आय	१६
(च)	चालु आर्थिक वर्षको १० महिनाको र गत आर्थिक वर्षको वित्तीय हस्तान्तरण	२०
(छ)	विभिन्न ५ वटा विषयगत क्षेत्रमा चालु आर्थिक वर्षको १० महिनाको र गत आर्थिक वर्षमा भएको प्रगति	२२
(ज)	चालु आर्थिक वर्षको १० महिनाको र गत आर्थिक वर्षमा आर्थिक क्षेत्रमा भएको प्रगति	२५
(झ)	चालु आर्थिक वर्षको १० महिनाको र गत आर्थिक वर्षमा सामाजिक क्षेत्रमा भएको प्रगति	२७
(ञ)	चालु आर्थिक वर्षको १० महिनाको र गत आर्थिक वर्षमा स्थानीय पूर्वाधारमा भएको प्रगति	२९
(ट)	चालु आर्थिक वर्षको १० महिनाको र गत आर्थिक वर्षमा वातावरण क्षेत्रमा भएको प्रगति	३१
(ठ)	चालु आर्थिक वर्षको १० महिनाको र गत आर्थिक वर्षमा संस्थागत पूर्वाधारमा भएको प्रगति	३२
(ड)	स्थानीय अर्थतन्त्रका मुख्य चुनौतीहरू	३४
(ढ)	निजी क्षेत्रबाट भएका मुख्य कामको उपलब्धि	३५
(ण)	सहकारी क्षेत्रबाट भएका उपलब्धि	३६
२.	समग्र आर्थिक स्थिति	

(क)	अन्तर्राष्ट्रिय आर्थिक स्थिति	३७
(ख)	नेपालको आर्थिक स्थिति	३८
३.	स्थानीय वित्त	४०
(क)	चालु आर्थिक वर्षको स्थानीय आयको अवस्था	४०
(ख)	अन्तर सरकारी वित्तीय हस्तान्तरण	४३
(ग)	स्थानीय खर्च र चुनौतीहरू	४५
४.	आर्थिक विकास	४६
५.	सामाजिक विकास	४९
६.	वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन	५३
७.	सुशासन तथा संस्थागत विकास	५५
८.	अनुसूचीहरू	५८

१. कार्यकारी सारांश

(क)विश्व अर्थतन्त्र

१.१ विश्वव्यापी अनिश्चितता, व्यापार अवरोध र नीतिगत अस्थिरता लगायतका कारण सन् २०२६ मा विश्व अर्थतन्त्रको विस्तार सुस्त हुने अनुमान छ। सन् २०२५ मा प्रविधिमा आधारित लगानीमा हुँदै गएको वृद्धि, अमेरिकी डलरमा हुँदै गएको अवमूल्यन र प्रायः मुलुकले अवलम्बन गर्दै गएको अनुकूल वित्त नीतिबाट विश्व अर्थतन्त्रमा देखिएको गतिशीलता सन् २०२६ को फेब्रुअरीको अन्त्यतिरबाट मध्यपूर्वी एशियामा जारी द्वन्द्वको कारण शिथिल बन्न पुगेको छ। युद्धको प्रभाव सन् २०२६ को मध्यसम्ममा कम हुँदै गएमा मात्र तत्पश्चातको अवधिमा विश्व अर्थतन्त्रले अपेक्षित लय समाल्ने देखिन्छ ।

१.२ मध्यपूर्वी एशियाको युद्धका कारण विश्व आर्थिक वृद्धिदर अघिल्ला वर्ष भन्दा तुलनात्मक रुपमा न्यून हुने प्रक्षेपण अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोषले गरेको छ। मध्यपूर्वी एशियामा जारी द्वन्द्व थप लम्बिएर ऊर्जा पूर्वाधारमा थप क्षति पुगेमा सन् २०२६ मा विश्व आर्थिक वृद्धिदर २.० प्रतिशतमा सीमित हुने र विश्व उपभोक्ता मुद्रास्फीति ६.० प्रतिशतभन्दा माथि रहने जोखिम छ।

१.३ विश्व वस्तु बजारमा देखिएको अस्थिरता, आपूर्ति श्रृङ्खलामा परेको प्रभाव र इन्धन लगायत अन्य अत्यावश्यक वस्तुको मूल्यमा भएको वृद्धिका कारण विश्वव्यापी मुद्रास्फीतिमा चाप परेको छ। भू-राजनीतिक तनावका अतिरिक्त व्यापारिक अवरोध एवं दुर्लभ खनिजजन्य तत्वहरु माथिको नियन्त्रणले विश्व आपूर्ति श्रृङ्खला प्रभावित हुने देखिन्छ। विशेषगरी उर्जाको मूल्य थप उच्च हुँदै जाने र मुद्रास्फीति प्रतिको अपेक्षामा आउने परिवर्तनले मौद्रिक नीति सन्तुलनमा राख्न थप चुनौतीपूर्ण हुने देखिन्छ ।

१.४ मध्यपूर्वी एशियामा जारी युद्धले विप्रेषण आप्रवाह सङ्कुचन हुने देखिएकोले विदेशी मुद्रा सञ्चिति न्यून भएका मुलुकमा आर्थिक सङ्कट थप गहिरिने जोखिम रहेको छ। विशेषगरी विकासशील र अति कम विकसित मुलुकमा पेट्रोलियम पदार्थको मूल्य वृद्धिले आयात थप महङ्गो हुँदै जाने र अन्तर्राष्ट्रिय विकास सहायतामा समेत सङ्कुचन आउन सक्ने जोखिम रहेको छ। विश्व अर्थतन्त्रलाई पुनः गतिशील बनाउन मूल्य र वित्तीय स्थायित्व कायम राख्दै शीघ्र एवं संरचनात्मक सुधारका कार्यलाई तीव्रता दिनु पर्ने देखिन्छ ।

१.५ पछिल्ला केही वर्षमा विभिन्न धक्काको सामना गरे तापनि विश्व अर्थतन्त्र मध्यम दरले विस्तार भएको छ। विश्व भू-राजनीतिक तनावबाट सिर्जित अनिश्चितता र नीतिगत अस्थिरता, मध्यपूर्वी एशियामा जारी युद्ध, इन्धनको मूल्यमा भएको वृद्धि, आपूर्ति श्रृङ्खलामा भएको अवरोध तथा जलवायु परिवर्तनजन्य घटना लगायतका कारण सन् २०२६ मा विश्व अर्थतन्त्र ३.१ प्रतिशतले मात्र विस्तार हुने प्रक्षेपण अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोषले गरेको छ। सन् २०२५ मा विश्व अर्थतन्त्र ३.४ प्रतिशतले विस्तार भएको थियो।

तालिका १ : विश्व आर्थिक वृद्धिदर (प्रतिशतमा)

अर्थव्यवस्था	२०२१	२०२२	२०२३	२०२४	२०२५	२०२६
विश्व अर्थव्यवस्था	६.५	३.५	३.२	३.३	३.४	३.१
विकसित अर्थव्यवस्था	५.७	२.६	१.६	१.८	१.९	१.८
उदीयमान तथा विकासशील अर्थव्यवस्था	७.०	४.१	४.३	४.३	४.४	३.९
उदीयमान तथा विकासशील एशिया	७.७	४.४	५.६	५.३	५.५	४.९
मध्यपुर्व तथा उत्तर अफ्रिकी मुलुक	४.३	५.२	१.९	१.८	३.२	१.९
उदीयमान तथा विकासशील युरोप	७.५	१.२	३.२	३.४	२.०	२.०
युरोपियन युनियनका मुलुक	६.१	३.६	०.६	१.१	१.६	१.३

न्यून आय भएका विकासशील अर्थव्यवस्था	४.५	४.२	४.०	४.०	४.८	४.८

स्रोत :आर्थिक सर्वेक्षण २०८३

चित्र नं १ : विश्व आर्थिक वृद्धिदर (प्रतिशतमा)

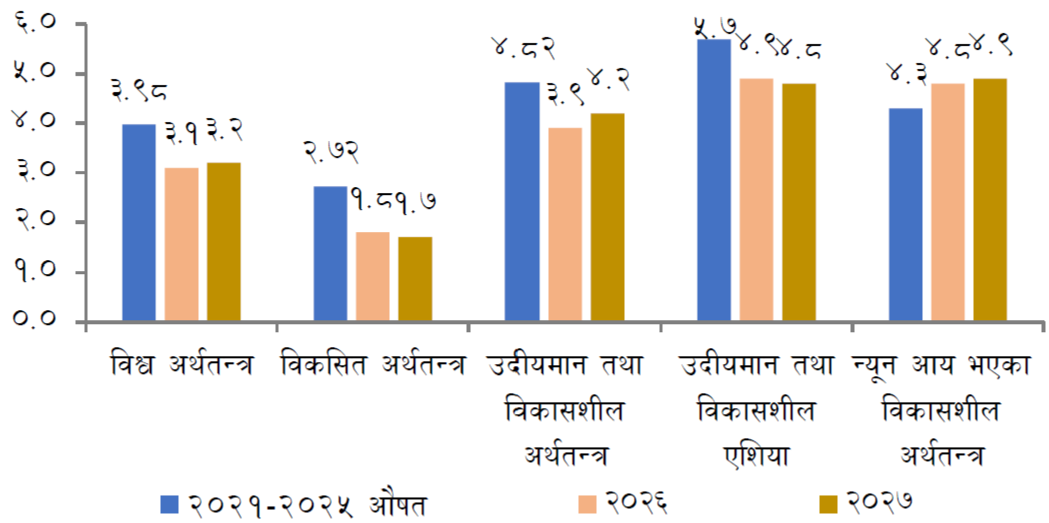

१.६ सन् २०२५ मा १.९ प्रतिशतले विस्तार भएको विकसित अर्थतन्त्र सन् २०२६ मा १.८ प्रतिशतले विस्तार हुने प्रक्षेपण रहेको छ। यसैगरी, उदीयमान तथा विकासशील मुलुकको अर्थतन्त्र सन् २०२६ मा ३.९ प्रतिशतले विस्तार हुने प्रक्षेपण रहेको छ।

१.७ विश्व अर्थतन्त्रका अन्य क्षेत्रहरुको तुलनामा उदीयमान तथ विकासशील एशियाली अर्थतन्त्रको वृद्धि माथि रहने देखिन्छ। उदीयमान तथा विकासशील एशियाको अर्थतन्त्र सन् २०२५ मा ४.४ प्रतिशतले विस्तार भएकोमा सन् २०२६ मा ४.९ प्रतिशतले विस्तार हुने प्रक्षेपण रहेको छ।

१.८ सन् २०२१ देखि २०२५ सम्म विश्व आर्थिक वृद्धिदर औसत ३.९८ प्रतिशत रहँदा विकसित अर्थतन्त्रको २.७२ प्रतिशत र उदीयमान तथा विकासशील एशियाको ५.७प्रतिशत रहेको छ। मध्यपूर्वी एशियामा जारी युद्ध निकट भविष्यमा अन्त्य भई नीतिगत स्थिरता कायम भएमा सन् २०२७ मा विश्व अर्थतन्त्रमा सुधार हुने प्रक्षेपण रहेको छ।

१.९ दक्षिण एशियाली मुलुकको आर्थिक वृद्धिदर मिश्रित रहेको छ। सन् २०२६ मा दक्षिण एशियाली मुलुकमध्ये भुटानको आर्थिक वृद्धिदर सबैभन्दा बढी ७.५ प्रतिशत रहने प्रक्षेपण छ। सन् २०२५ मा भुटानको आर्थिक वृद्धि ७.१ प्रतिशत रहेको थियो। सन् २०२६ मा भारतको आर्थिक वृद्धि सन् २०२५ को तुलनामा १.१ प्रतिशत विन्दुले घटेर ६.५ प्रतिशत हुने प्रक्षेपण रहेको छ।

१.१० सन् २०२५ को तुलनामा चीनको आर्थिक वृद्धिदर ०.६ प्रतिशत विन्दुले घटेर सन् २०२६ मा ४.४ प्रतिशत हुने प्रक्षेपण रहेको छ। सन् २०२५ मा यस्तो वृद्धिदर ५.० प्रतिशत रहेको थियो ।

तालिका १(ख): दक्षिण एसियाली मुलुक तथा चीनको आर्थिक वृद्धिदर (प्रतिशतमा)

मुलुक	२०२१	२०२२	२०२३	२०२४	२०२५	२०२६*
बंगलादेश	६.९	७.१	५.८	४.२	३.५	४.७
भुटान	-३.३	४.८	५.०	४.०	७.१	७.५
भारत	९.७	७.०	७.८	६.५	७.६	६.५
माल्दिभ्स	३७.७	१३.९	४.७	५.१	५.०	३.०
नेपाल	४.८	५.६	२	३.१	४.६	३.०
श्रीलंका	३.५	-७.८	-२.३	५.०	#	#
पाकिस्तान	५.८	६.२	-०.२	२.५	३.१	३.६
अफगानिस्तान	-१४.५	-६.२	२.३	१.९	३.०	#
चीन	८.४	३.०	५.२	५.०	५.०	४.४

स्रोत : आर्थिक सर्वेक्षण : २०८३

(ख)नेपालको आर्थिक वृद्धि

१.नेपालको आर्थिक वृद्धिदर विगत पाँच वर्षमा कोभिड-१९ महामारीपछिको कठिन पुनरुत्थान, विश्वव्यापी आपूर्ति शृङ्खलामा आएको अवरोध र आन्तरिक संरचनात्मक चुनौतीका कारण उतारचढावपूर्ण रह्यो। सन् २०२१ मा महामारीको लहर कम भएसँगै आर्थिक गतिविधिमा केही तीव्रता आए पनि, सन् २०२३ (आर्थिक वर्ष २०७९/८०) मा उच्च ब्याजदर, निर्माण र सेवा क्षेत्रमा आएको ठूलो मन्दी तथा न्यून पुँजीगत खर्चका कारण देशको आर्थिक वृद्धिदर करिब २ प्रतिशतको न्यून बिन्दुमा झरेको थियो। त्यसपछिका वर्षहरू (सन् २०२४ र २०२५) मा जलविद्युत उत्पादनमा भएको उल्लेखनीय वृद्धि, पर्यटक आगमनमा ऐतिहासिक सुधार र विप्रेषण (रेमिटयान्स) प्रवाहमा भएको बढोत्तरीले अर्थतन्त्रलाई बाह्य क्षेत्रबाट बलियो टेवा पुऱ्यायो। फलस्वरूप, ब्याजदरमा आएको गिरावट र मौद्रिक नीतिमा गरिएको केही खुकुलोपनका कारण आन्तरिक माग र उत्पादनमूलक क्षेत्रहरू क्रमिक रूपमा चलायमान बन्दै जाँदा सन् २०२६ सम्म आइपुग्दा नेपालको समग्र आर्थिक वृद्धिदरले पुनः सुधारोन्मुख र सकारात्मक गति समातेको छ

२.नेपाल सरकारद्वारा हालै सार्वजनिक गरिएको आर्थिक सर्वेक्षण २०८२/८३ अनुसार चालू आर्थिक वर्षमा नेपालको आर्थिक वृद्धिदर ३.८५ प्रतिशत रहने अनुमान गरिएको छ. राष्ट्रिय अर्थतन्त्रको आकार ६६ खर्ब रुपैयाँ पुग्ने प्रक्षेपण गरिएको यस अवधिमा कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा कृषि क्षेत्रको योगदान २४ प्रतिशत र गैर-कृषि क्षेत्रको योगदान ७६ प्रतिशत रहने देखिएको छ. बाह्य क्षेत्र र विप्रेषण आप्रवाह सुदृढ रहे पनि पुँजीगत खर्चमा अपेक्षाकृत सुधार हुन नसक्नु तथा व्यापार घाटा बढ्नुले समष्टिगत आर्थिक विस्तारमा केही चुनौती कायम राखेको सर्वेक्षणले औंल्याएको छ।

३.आर्थिक सर्वेक्षण २०८२/८३ अनुसार चालू आर्थिक वर्षमा नेपालको कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (Nominal GDP) को कुल आकार ६६ खर्ब रुपैयाँ पुगेको छ. ३.८५ प्रतिशतको अनुमानित आर्थिक वृद्धिदरसँगै विस्तारित भएको अर्थतन्त्रको यो आकारले मुलुकको समष्टिगत आर्थिक आधार फराकिलो बन्दै गएको संकेत गर्दछ. कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको यो वृद्धिले राष्ट्रिय तहमा उपभोग, बचत र लगानीको दायरालाई बढावा दिनुका साथै उर्लाबारी नगरपालिका जस्ता स्थानीय तहहरूमा हुने संघीय वित्तीय हस्तान्तरण र राजस्व बाँडफाँडको हिस्सामा समेत सकारात्मक प्रभाव पार्ने देखिन्छ ।

४.आर्थिक सर्वेक्षण २०८२/८३ अनुसार सन् २०२१ देखि २०२६ को पाँच वर्षको अवधिमा नेपालीहरूको प्रतिव्यक्ति राष्ट्रिय आयमा सकारात्मक वृद्धि भई १,५३५ अमेरिकी डलर पुगेको छ । कोभिड-१९ महामारीको समयमा न्यून रहेको यो आय, त्यसपछिका वर्षहरूमा वैदेशिक रोजगारीबाट

हुने विप्रेषण (रेमिट्यान्स) को बलियो आगमन, पर्यटन क्षेत्रको पुनरुत्थान, र आन्तरिक आर्थिक गतिविधिमा आएको क्रमिक सुधारका कारण यो उचाइसम्म पुग्न सफल भएको हो । नागरिकको औसत क्रयशक्ति बढेको संकेत गर्ने यो तथ्याङ्कले नेपाल अल्पविकसित देशको सूचीबाट विकासशील देशमा स्तरोन्नति हुनका लागि आवश्यक आर्थिक आधार तय भइरहेको बलियो प्रमाण प्रस्तुत गर्दछ ।

५.मुलुकको बाह्य क्षेत्र निकै बलियो स्थितिमा रहँदा नेपालको कुल विदेशी विनिमय सञ्चिति ३४ खर्ब १४ अर्ब रुपैयाँ पुग्दै ऐतिहासिक उचाइ कायम भएको छ. मुख्यतः वैदेशिक रोजगारीमा गएका नेपालीहरूबाट प्राप्त हुने विप्रेषण (रेमिट्यान्स) आप्रवाहमा भएको ३७.७ प्रतिशतको उच्च वृद्धि (१४ खर्ब ५० अर्ब रुपैयाँ) र शोधनान्तर बचतका कारण बाह्य क्षेत्र सुदृढ बनेको हो। संकलित यो विदेशी मुद्रा सञ्चितिले हालको आयातको प्रवृत्ति अनुसार साढे १८ महिना (१८.५ महिना) भन्दा बढीको वस्तु तथा सेवा आयात धान्न पर्याप्त रहेको विश्लेषण गरिएको छ। यस प्रकारको बलियो सञ्चितिले देशको मौद्रिक स्थिरता, मुद्राको साख र भुक्तानी सन्तुलनलाई मजबुत बनाउनुका साथै उर्लाबारी नगरपालिका जस्ता स्थानीय तहहरूमा सञ्चालन हुने आयातित पाटपूर्जा तथा विकास निर्माणका सामग्रीहरूको आपूर्ति शृङ्खलालाई निर्वाध रूपमा निरन्तरता दिन विश्वसनीय आधार प्रदान गर्दछ।

६.चालू आर्थिक वर्षमा वैदेशिक रोजगारीबाट प्राप्त हुने विप्रेषण (रेमिट्यान्स) आप्रवाह ३७.७ प्रतिशतले बढेर १४ खर्ब ५० अर्ब रुपैयाँ पुगेको छ. यो अभूतपूर्व वृद्धि नै हाल राष्ट्रिय अर्थतन्त्रलाई चलायमान बनाउने मुख्य आधार बनेको विश्लेषण गरिएको छ. रेमिट्यान्सको यो विशाल प्रवाहले एकातिर मुलुकको शोधनान्तर स्थिति र विदेशी मुद्रा सञ्चितिलाई ऐतिहासिक उचाइमा पुऱ्याउन निर्णायक भूमिका खेलेको छ भने अर्कोतिर आन्तरिक बजारमा उपभोग्य वस्तुको माग, बैंक तथा वित्तीय संस्थाको तरलता र समग्र आर्थिक गतिविधिलाई गतिशीलता प्रदान गरेको छ. स्थानीय स्तरमा हेर्दा, उर्लाबारी नगरपालिकाका ठूलो संख्यामा रहेका वैदेशिक रोजगारमा आश्रित परिवारहरूको घरेलु आयमा वृद्धि भई यसले शिक्षा, स्वास्थ्य र स्थानीय व्यापार व्यवसायमा लगानी बढाउनुका साथै नगरपालिकाको आन्तरिक आर्थिक चक्रलाई समेत बलियो टेवा पुऱ्याएको छ।

७.चालू अवधिमा बजार महँगी अर्थात् उपभोक्ता मुद्रास्फीति पूर्ण रूपमा नियन्त्रणमै रहनु राष्ट्रिय अर्थतन्त्रको एक अत्यन्तै सुखद पक्ष हो। सरकार तथा केन्द्रीय बैंकको प्रभावकारी आर्थिक नीति, कसिलो मौद्रिक व्यवस्थापन र आपूर्ति शृङ्खलामा गरिएको सुधारका कारण मूल्य वृद्धिले उग्र रूप

लिन पाएन। फलस्वरूप, समीक्षा अवधिमा औसत उपभोक्ता मुद्रास्फीति २.१३ प्रतिशतको न्यून विन्दुमा सीमित रहन सफल भएको छ। यसरी मुद्रास्फीति नियन्त्रणभित्रै रहँदा एकातिर सर्वसाधारणको क्रयशक्ति जोगिएर दैनिक जीवनयापन सहज बनेको छ भने, अर्कोतिर यसले बजारमा मूल्य स्थिरता कायम गरी समग्र आर्थिक स्थायित्व र दिगो विकासको आधारशिला मजबुत बनाएको छ।

८.अन्तर्राष्ट्रिय साख मूल्याङ्कन संस्था फिच रेटिंगसद्वारा सन् २०२५ मा नेपाललाई प्रदान गरिएको 'BB-' (बीबी माइनस) स्टेबल आउटलुक देशको बाह्य साख र आर्थिक स्थायित्वको बलियो प्रमाण हो। विभिन्न आन्तरिक राजनीतिक उतारचढाव र विश्वव्यापी आर्थिक मन्दीका बाबजुद यो रेटिङ कायम हुनुले अन्तर्राष्ट्रिय समुदायमा नेपालको वित्तीय दायित्व पूरा गर्ने क्षमता सुरक्षित रहेको देखाउँछ। यस सकारात्मक सूचकले विश्व बजारमा नेपालको साख (साभरेन क्रेडिबिलिटी) बढाउन मद्दत पुऱ्याएको छ। फलस्वरूप, जलविद्युत, पूर्वाधार र पर्यटन जस्ता रणनीतिक क्षेत्रहरूमा विदेशी प्रत्यक्ष लगानी (FDI) आकर्षित गर्न तथा अन्तर्राष्ट्रिय विकास साझेदारहरूसँगको सहकार्य विस्तारका लागि थप अनुकूल वातावरण निर्माण भएको छ।

९.चालू आर्थिक वर्षमा कुल सरकारी खर्च १०.४ प्रतिशतले बढेर बजेट कार्यान्वयनको आकार विस्तार भए पनि अर्थतन्त्रको मेरुदण्ड मानिने पुँजीगत खर्च (विकास खर्च) मा उल्लेखनीय सुधार हुन नसक्नु प्रमुख चुनौती बनेको छ। चालू तर्फका साधारण खर्चहरू निरन्तर बढ्दै जाँदा उत्पादनशील क्षेत्र र पूर्वाधार निर्माणमा हुने खर्च भने अझै पनि सुस्त र निराशाजनक नै देखिन्छ। समयमै ठेक्का व्यवस्थापन हुन नसक्नु, झन्झटिलो प्रशासनिक प्रक्रिया, कमजोर आयोजना व्यवस्थापन र अख्तियारी ढिलो गरी प्राप्त हुनु जस्ता पुरानै प्रवृत्ति दोहोरिँदा पुँजीगत खर्च लक्ष्यानुसार हुन सकेको छैन। यसरी कुल खर्च बढे पनि विकास लक्षित खर्च न्यून रहँदा यसले दीर्घकालीन पूर्वाधार विकास, रोजगारी सिर्जना र पुँजी निर्माणको गतिलाई सुस्त बनाई समग्र आर्थिक वृद्धिमै गम्भीर धक्का पुऱ्याएको छ।

१०. राष्ट्रिय अर्थतन्त्रका लागि एक गम्भीर चेतावनी हो। सार्वजनिक ऋण व्यवस्थापन कार्यालयको यो तथ्याङ्कले मुलुकको ऋणभार क्रमिक रूपमा बढ्दै गएको र यसको ठूलो हिस्सा साँवा-ब्याज भुक्तानी (ऋण सेवा) मा खर्च भइरहेको देखाउँछ। आन्तरिक राजस्व संकलनले चालू खर्च समेत धान्न धौधौ परिरहेको वर्तमान अवस्थामा वित्तीय घाटा पूर्ति गर्न निरन्तर ऋण लिनुपर्ने बाध्यता सिर्जना भएको छ। यसरी अनुत्पादक क्षेत्रमा ऋणको उपयोग बढ्दै जाँदा र पुँजी निर्माण

हुन नसक्दा आगामी दिनमा राजस्वको ठूलो हिस्सा ऋणकै दायित्व व्यवस्थापनमा खर्च भई विकास बजेट थप खुम्चिने र भावी पुस्तामाथि ऋणको भार चुलिने गम्भीर जोखिम देखिन्छ।

११. चालू आर्थिक वर्षको समीक्षा अवधिमा आन्तरिक उत्पादन वृद्धि र आयात प्रतिस्थापन हुन नसक्दा मुलुकको व्यापार घाटा ११.२ प्रतिशतले बढेर १० खर्ब ९८ अर्ब रुपैयाँ पुग्नु राष्ट्रिय अर्थतन्त्रको गम्भीर संरचनात्मक कमजोरीको उपज हो। भन्सार विभागको तथ्याङ्कले कुल वैदेशिक व्यापारमा आयातको हिस्सा ८७ प्रतिशतभन्दा माथि र निर्यात केवल १२ प्रतिशतको आसपास मात्र सीमित रहेको देखाउँछ, जसले नेपाल पूर्ण रूपमा परनिर्भर र आयातमुखी अर्थतन्त्रमा रूपान्तरण हुँदै गएको पुष्टि गर्छ। कृषिप्रधान देश भएर पनि खाद्यान्न, इन्धन र दैनिक उपभोग्य वस्तुहरू समेत अर्बौंको संख्यामा आयात गर्नुपर्ने र देशभित्र औद्योगिक आधारशिला बलियो हुन नसक्ने यो प्रवृत्तिले नेपालको आन्तरिक उत्पादन क्षमता अत्यन्तै कमजोर रहेको प्रमाणित गर्छ। उत्पादकत्व बढाउन नसक्ने, विप्रेषण बाट आएको रकम उपभोगमै सकिने र साना-मसिना स्वदेशी उद्योगहरू धराशायी बन्ने जस्ता संरचनात्मक समस्या समाधान नगरेसम्म यो कहालीलाग्दो व्यापार घाटाको चक्रलाई तोड्न सम्भव देखिँदैन, जसले दीर्घकालमा विदेशी विनिमय सञ्चितिमाथि समेत ठूलो दबाब सिर्जना गर्ने निश्चित छ।

१२. विशेष प्राथमिकता दिएको प्रविधिमैत्री भुक्तानी प्रणालीमा नेपालले ठूलो फड्को मारेको छ, जसको मुख्य उदाहरण चालू आर्थिक वर्षको फागुन महिनासम्ममा क्युआर (QR) कोडमार्फत मात्रै १ खर्ब २५ अर्ब रुपैयाँभन्दा बढीको कारोबार हुनुले पुष्टि गर्दछ। यो उत्साहजनक सूचकले नेपाली बजारमा नगदविहीन अर्थतन्त्र र डिजिटल साक्षरता तीव्र रूपमा विस्तार भइरहेको देखाउँछ। डिजिटल भुक्तानीको यो सहजताले देशमा नवप्रवर्तनकारी स्टार्टअप व्यवसाय र ई-कमर्स प्लेटफर्महरूको विकासका लागि बलियो जग निर्माण गरेको छ। नयाँ प्रविधिमा आधारित स्टार्टअप र अनलाइन बजारले नवयुवाहरूलाई उद्यमशीलतामा जोड्दै सहरी तथा ग्रामीण क्षेत्रमा नयाँ आर्थिक गतिविधि चलायमान बनाएका छन्। डिजिटल इकोसिस्टमको यो तीव्र विकासले एकातिर बजारमा वित्तीय पारदर्शिता र कारोबारको गति बढाएको छ भने अर्कोतिर परम्परागत व्यापारिक ढाँचालाई आधुनिक, छिटो र लागत-प्रभावी बनाउँदै समग्र अर्थतन्त्रलाई औद्योगिकीकरण र आधुनिकीकरणतर्फ अगाडि बढाएको छ।

१३. मुलुकको मानव विकास र सामाजिक क्षेत्रमा उत्साहजनक सुधार भएको देखाएका छन्, जसअनुसार मानव विकास सूचकाङ्क (HDI) ०.६२२ पुगेको छ भने नेपालीको औसत आयु ७१.३ वर्ष पुग्नु

स्वास्थ्य क्षेत्रको ठूलो उपलब्धि हो। विशेष गरी स्वास्थ्य र शिक्षाको क्षेत्रमा देखिएका सूचकहरू निकै सन्तोषजनक र सकारात्मक छन्। स्वास्थ्यतर्फ संस्थागत प्रसूति सेवामा नागरिकको पहुँच बढेसँगै मातृ मृत्युदर घटेर प्रतिलाख १५१ मा सीमित भएको छ भने बाल स्वास्थ्यमा पनि क्रमिक सुधार आएको छ। त्यसैगरी, शिक्षा क्षेत्रमा राज्यले गरेको लगानीको परिणामस्वरूप आधारभूत तहमा खुद भर्ना दर ९७.८ प्रतिशत पुगेको छ, जसले प्राथमिक शिक्षामा लगभग सबै बालबालिकाको पहुँच सुनिश्चित भएको देखाउँछ। यी सामाजिक सूचकहरूमा भएको प्रगतिले देश आर्थिक रूपमा मात्र नभई मानव संसाधनको विकास, नागरिकको जीवनस्तर र गुणस्तरीय जीवनयापनका दृष्टिले पनि सही दिशामा अघि बढिरहेको प्रमाणित गर्दछ।

(ग) चालु आर्थिक वर्षको १० महिनाको र गत आर्थिक वर्षको चालु खर्च

खर्चको शिर्षक	गत आवको विनियोजन (रु.)	गत आवको खर्च (रु.)	चालु आवको विनियोजन (रु.)	चालु आवको खर्च (रु.)
कुल चालु खर्च	५१८८७९४४३	४४८०९८०२४.८	५११४६४४७४.	३५५९१००२५.१३
पारिश्रमिक कर्मचारी	२०१६६१०००	१७७१०७९१०.१३	१०९३४१५००.	७८५२६९८१.२२
पारिश्रमिक पदाधिकारी	४००००००	३८०२७४५०.६२	८५०००००.	६६२६५००.
पोशाक	२०६२०००	२००००००.	१९२००००.	१७६९५००.
औषधीउपचार खर्च	१५५०००	८५,६००.००	-	-
महंगी भत्ता	२४०४०००	२०८६०००.	१००९६०००.	७०१२६६६.
फिल्ड भत्ता	-	-	११३००००.	२०००००.
कर्मचारीको बैठक भत्ता	१७८००००	१४२९६२०.	७५००००.	५७६२५०.
कर्मचारी प्रोत्साहन तथा पुरस्कार	-	-	४८५०००.	२०००००.
अन्य भत्ता	६८३५०००	६६९८५०२.	५५०००००.	२८४२१६४.
पदाधिकारी बैठक भत्ता	२१८००००	१९४९९००.	३३१३०००.	५२५७३०.
कर्मचारीको सामाजिक सुरक्षा कोष खर्च	४०००००	३५८९३५.६	-	-
कर्मचारी कल्याण कोष	२००००००	२००००००.	२००००००.	०
अन्य सामाजिक सुरक्षा खर्च	-	-	१९८४०००.	१४६१०२०.८

पानी तथा बिजुली	५७०००००	४७२७४५६.३७	५५०००००.	२८६२५१३.३२
संचार महसुल	१४८००००	१०६८११५.	१५२००००.	९१२८०५.
सार्वजनिक उपयोगिताको सेवा खर्च	२०००००	०	१०००००.	०
इन्धन (पदाधिकारी)	१८६००००	१८५९९९९.६३	१३६००००.	११८०२८८.३५
इन्धन (कार्यालय प्रयोजन)	१९७००००	१९६९९६९.	२५७००००.	१६६२३६४.
सवारी साधन मर्मत खर्च	४४७४४८६	३७८२१३७.	३९५६०००.	२१५३५८१.
बिमा तथा नवीकरण खर्च	१००८०००	८८३७३०.९१	५०८०००.	१५९६३६.५७
मेशिनरी तथा औजार मर्मत सम्भार तथा सञ्चालन खर्च	२३६८३१०	२१८७३५५.	२५४००००.	२०४२३४०.
निर्मित सार्वजनिक सम्पत्तिको मर्मत सम्भार खर्च	१००००००	४४१२५९.	१९७००००.	१४०११०१.
अन्य सम्पत्तिहरुको संचालन तथा सम्भार खर्च	६०००००	६०००००.	१०००००.	९७,३००.००
मसलन्द तथा कार्यालय सामाग्री	७०५००००	७०१०३४१.	५६५००००.	३३१३३२७.
पुस्तक तथा सामग्री खर्च	५०,०००.००	५०,०००.००	३२५०००.	८५,४६०.००
इन्धन - अन्य प्रयोजन	१५००००	८२,०३०.००	१०००००.	९,५८०.००
पत्रपत्रिका, छपाई तथा सूचना प्रकाशन खर्च	५११८२९६	४९५८१६७.	३९६१०००.	३३३९०४७.
अन्य कार्यालय संचालन खर्च	१५७००००.	१२८६६८३.	३८३९०००.	१७७०७५९.
सेवा र परामर्श खर्च	१००००००.	१००००००.	२३०००००.	१२४७५९०.

सूचना प्रणाली तथा सफ्टवेयर संचालन खर्च	७५००००.	१५००००.	९९००००.	३४८५२४.
करार सेवा शुल्क	२५९०००००.	२३४१६०३०.७५	१८०४१७०००.	१३६६४१७७२.८७
सरसफाईसेवा शुल्क	५१२००००.	३९९१७६९.	५१५९०३५.	३३८२३००.
अन्य सेवा शुल्क	४५२००००.	३७४९६६४.	१००००००.	७९५११०.
कर्मचारी तालिम खर्च	२०३७७०६.	७८०२१०.	५०००००.	३४,९८०.००
सीप विकास तथा जनचेतना तालिम तथा गोष्ठी सम्बन्धी खर्च	६८३८१७६.	५६९१११८.	९४२५९५४.	३८९७११५.
उत्पादन सामग्री / सेवा खर्च	१२५०००.	७७,६००.००	-	-
कार्यक्रम खर्च	१६४०५१७७७.	१३३६८४९४८.७९	६५६५७१२१.	२४७७२३८३.
विविध कार्यक्रम खर्च	-	-	६५०८१६१.	२५९३४९२.
अनुगमन, मूल्यांकन खर्च	३९४०११२.	३८५१७२३.	३०८१३२३.	२४९१९१४.
भ्रमण खर्च	३०००००.	२९०१३५.	२५००००.	३६,४३२.००
विशिष्ट व्यक्ति तथा प्रतिनिधि मण्डलको भ्रमण खर्च	२५००००.	२३८३४८.	३३००००.	६३,९५०.००
अन्य भ्रमण खर्च	-	-	३९००००.	३७२००२.
विविध खर्च	३८४४०००.	३७४२२३५.	१४८८००००.	७६३५१२२.
सभा सञ्चालन खर्च	१००००००.	१००००००.	१००००००.	३१९५००.
आन्तरिक ऋणको ब्याज	-	-	१००००००.	१००००००.
शैक्षिक संस्थाहरूलाई सहायता	४०००००.	३९००००.	३५०८०००.	२८४०९००.
उपभोक्ता समिति तथा गैर सरकारी संस्था सहायता	-	-	१५००००.	१४९४५०.

धार्मिक तथा सांस्कृतिक संस्था सहायता	-	-	५८२५००.	२९००००.
अन्य सस्था सहायता	२७००००.	१८०५००.	३२५०००.	२८८७००.
सरकारी निकाय, समिति, प्रतिष्ठान एवं बोर्डहरूलाई निःशर्त चालु अनुदान	०	०	-	-
अन्य संस्थालाई सःशर्त चालु अनुदान	-	-	१५००००.	१५००००.
सामाजिक सुरक्षा	-	-	११६७००००.	८९९००००.
अन्य सामाजिक सुरक्षा	-	-	५६००००.	४३९७२९.
छात्रवृत्ति	२३२१०००.	१२३५९९६.	४०१५०००.	५८४७००.
उद्दार, राहत तथा पुनर्स्थापना खर्च	-	-	५८२४८९०.	४४८३५६.
औषधीखरिद खर्च	१६३४०००.	१६३४०००.	७३६२०००.	४०४३१२८.
अन्य सामाजिक सहायता	-	-	१११००००.	४६३०००.
जग्गाको भाडा	-	-	२०००००.	०
घरभाडा	३०००००.	२४२०१०.	३०००००.	२३१७३५.
सवारी साधन तथा मेशिनर औजार भाडा	-	-	२०००००.	३९,३४०.००
अन्य भाडा	१५००००.	७१,०७६.००	१०००००.	८२,४००.००
राजस्व फिर्ता	-	-	१०००००.	१०००००.
न्यायिक फिर्ता	-	-	१०००००.	०
अन्य फिर्ता	५०,०००.००	२९,७००.००	३१०००००.	३७५३९०.
भैपरी आउने चालु खर्च	-	-	२०००००.	०

कुल चालु खर्चको तुलनात्मक विश्लेषण (विनियोजन र खर्च प्रतिशत)

- **गत आर्थिक वर्ष (१२ महिनाको पूर्ण अवधि):** गत आवमा चालु खर्चतर्फ कुल रु. ५१,८८,७१,४४३ विनियोजन भएकोमा रु. ४४,४०,९६,०२४ खर्च भएको देखिन्छ। यसको अर्थ गत आवको कुल चालु खर्च प्रतिशत **८५.५८%** रहेको थियो।

- **चालु आर्थिक वर्ष (१० महिनाको अवधि):** चालु आवमा चालु खर्चतर्फ कुल रु. ५१,२४,६४,४०४ विनियोजन भएकोमा हालसम्म रु. ३२,५९,१०,०२५ मात्र खर्च भएको छ। यस अनुसार चालु आवको हालसम्मको खर्च प्रतिशत **६३.५९%** मात्र रहेको छ।

  कुल बजेट विनियोजनमा दुवै वर्ष लगभग उस्तै (५१ करोडको हाराहारीमा) भए पनि, गत आवको कुल १२ महिनामा ८५.५८% खर्च हुँदा चालु आवको १० महिना बितिसक्दा (वर्षको करिब ८३% समय सकिँदा) जम्मा ६३.५९% मात्र खर्च हुनुले चालु आवमा खर्चको गति तुलनात्मक रूपमा सुस्त (कम) रहेको स्पष्ट देखाउँछ।

चालु आवको १० महिनामा खर्च प्रतिशत कम हुनुका सम्भावित कारणहरू

- **कार्यक्रम खर्चमा न्यून प्रगतिः** चालु आवमा 'कार्यक्रम खर्च' (शिर्षक २२५२२) का लागि रु. ६,५६,५७,१२१ विनियोजन भएकोमा जम्मा ३७.७२% (रु. २,४७,७२,३८३) मात्र खर्च भएको छ। ठूलो बजेट ओगट्ने यस शिर्षकमा कार्यक्रमहरू समयमै सञ्चालन नहुँदा समग्र खर्च प्रतिशत घटेको हो।

- **अन्तिम महिनाहरूमा भुक्तानी गर्ने प्रवृत्तिः** नेपालको सार्वजनिक प्रशासनमा काम सम्पन्न भए पनि भुक्तानी प्रक्रिया आर्थिक वर्षको अन्त्य (जेठ र असार) तिर मात्र फरफारक गर्ने प्रचलन छ। यसले गर्दा पहिलो १० महिनामा खर्च कम देखिने र अन्तिम २ महिनामा ह्वात्तै बढ्ने गर्छ ।

- **बजेट संरचना र कर्मचारी व्यवस्थापनमा परिवर्तनः** गत आवमा 'पारिश्रमिक कर्मचारी' तर्फ रु. २० करोड भन्दा बढी बजेट रहेकोमा चालु आवमा त्यो घटेर करिब १०.९३ करोडमा झरेको छ। त्यसको सट्टा 'करार सेवा शुल्क' तर्फ बजेट रु. २.५९ करोडबाट बढेर रु. १८.०४ करोड पुगेको छ।

(घ)चालु आर्थिक वर्षको १० महिनाको र गत आर्थिक वर्षको पूँजीगत खर्च

खर्चको शिर्षक	गत आवको विनियोजन	गत आवको खर्च (रु.)	चालु आवको विनियोजन	चालु आवको खर्च (रु.)

	(रु.)		(रु.)	
कुल पुँजीगत खर्च	७६,०१,०६,१५३.००	५६,६३,५२,५८७.७५	६९,०८,००,०२६.००	१६,२०,१४,९९१.०७
आवासीय भवन निर्माण/खरिद	६८,००,०००.००	५०,५७,१०४.००	२,००,०००.००	०.००
गैर आवासीय भवन निर्माण/खरिद	५,३४,७७,६६५.००	५,२१,३०,३४३.९९	३,८७,००,०००.००	८०,५०,०६६.००
निर्मित भवनको संरचनात्मक सुधार खर्च	१,०३,३६,२०९.००	८५,६६,७२८.००	७७,२०,०००.००	५४,२६,१००.००
जग्गा विकास कार्य	३५,००,०००.००	०.००	-	-
सवारी साधन	६,००,०००.००	६,००,०००.००	४५,००,०००.००	२०,००,०००.००
मेशिनरी तथा औजार	८७,७१,०००.००	६४,१७,६९८.००	१,२२,७५,९००.००	७४,५६,२१३.००
फर्निचर तथा फिक्चर्स	१४,००,०००.००	९,५१,५०७.००	३३,४६,१८८.००	२४,५२,६८२.००
पशुधन तथा बागवानी विकास खर्च	२,००,०००.००	१,८०,०००.००	-	-
कम्प्युटर सफ्टवेयर निर्माण तथा खरीद खर्च	७,५०,०००.००	७,५०,०००.००	८,००,०००.००	५,००,०००.००

पूंजीगत परामर्श खर्च	१,५१,६३,१५५.००	१,३०,५२,८७६.००	६१,००,०००.००	२६,६४,१४०.००
सुरक्षा प्रणाली तथा उपकरण प्राप्ति खर्च	-	-	८,५०,०००.००	८,४१,८५०.००
सडक तथा पूल निर्माण	५२,९९,९०,३५०.५८	३८,७३,४३,४६६.१८	४१,२६,७८,१७५.००	७,२१,१५,०२०.००
विद्युत् संरचना निर्माण	१८,००,०००.००	१७,७१,५९७.३८	२१,००,०००.००	१३,८०,६६०.००
तटबन्ध तथा बाँधनिर्माण	१,०८,३५,०१८.००	५५,४९,७१६.००	४८,५०,०००.००	७,७२,४३९.००
सिंचाई संरचना निर्माण	३२,९०,०००.००	२३,६२,२५५.००	७,६७,४७१.००	३३,५६८.००
खानेपानी संरचना निर्माण	१२,००,०००.००	१२,००,०००.००	२,१०,०००.००	०.००
वन तथा वातावरण संरक्षण	८७,९०,४०४.१०	५२,१६,७४९.००	१,६३,००,०००.००	५०,६९,०७३.००
सरसफाई संरचना निर्माण	२,७४,६६८.००	२३,९५५.००	१४,००,०००.००	०.००
अन्य सार्वजनिक निर्माण	१०,०२,८७,५८५.३२	७,४३,७१,६७७.००	१६,३७,०९,६१२.००	४,८३,२१,१२७.००
निर्मित भवनको संरचनात्मक सुधार खर्च	८,४०,०१८.००	७,०५,८४६.००	४७,००,०००.००	४१,३२,०५३.०७

पूँजीगत सुधार खर्च सार्वजनिक निर्माण	१,००,०००.००	१,००,०००.००	३०,००,०००.००	०.००
पूँजीगत अनुसन्धान तथा परामर्श	५,००,०००.००	०.००	५७,९९,०००.००	०.००
वित्तीय	-	-	०.००	०.००
अन्य संस्थामा शेयर लगानी बिक्री	-	-	०.००	०.००
भैपरी आउने पूँजीगत	२०,००,०००.००	०.००	-	-

गत आर्थिक वर्ष (२०८१/०८२) को कुल विनियोजन रु. ७६ करोडमध्ये करिब रु. ५६.६३ करोड (७४.५%) खर्च भई समग्र अवस्था सन्तोषजनक देखिए तापनि, चालु आर्थिक वर्ष (२०८२/०८३) को ८३% समय अर्थात् १० महिना बितिसक्दा कुल विनियोजन रु. ६९ करोडमध्ये जम्मा रु. १६.२० करोड (२३.४५%) मात्र खर्च भएको छ; जसमा बजेटको मुख्य हिस्सा ओगटेको 'सडक तथा पूल निर्माण'तर्फ गत वर्ष ५२ करोडभन्दा बढी छुट्याएर ३८ करोड (७३%) खर्च भएकोमा यस वर्ष ४१ करोडभन्दा बढी विनियोजन हुँदा जम्मा ७ करोड २१ लाख (१७.५%) मात्र प्रगति हुनुले समग्र अवस्था कमजोर देखाएको छ। यद्यपि, 'मेशिनरी तथा औजार'मा चालु वर्ष १ करोड २२ लाख विनियोजन भई १० महिनामै ७४ लाखभन्दा बढी र 'फर्निचर तथा फिक्चर्स'मा गत वर्षको १४ लाखबाट बढाएर यस वर्ष ३३ लाखभन्दा बढी छुटयाइएकोमा २४ लाखभन्दा बढी खर्च भई केही साना शीर्षकमा सकारात्मक वृद्धि देखिए पनि, आवासीय भवन, खानेपानी र सरसफाई संरचना निर्माण तथा पूँजीगत अनुसन्धान र परामर्श जस्ता शीर्षकहरूमा शून्य खर्च भएको देखिन्छ ।

(ङ) चालु आर्थिक वर्षको १० महिनाको र गत आर्थिक वर्षको आन्तरिक आय

आय शीर्षक	गत आव (१२ महिना) को आय	चालु आव (१० महिना) को आय

	आय अनुमान (प्रस्तावित)	यथार्थ (वास्तविक)	आय अनुमान (प्रस्तावित)	यथार्थ (वास्तविक)
अन्तरिक श्रोत (समग्र जम्मा)	**२०,७५,५८,०९६.०० **	**१८,१२,५७,९०८.५६**	**२५,७३,५४,६५६.००**	**१०,४३,६२,५३६.८५**
सम्पती कर	६५,००,०००.००	८५,५७,१९४.८७	५,००,०००.००	१०,७०,५६६.६८
भुमिकर मालपोत	१,०६,७०,०००.००	७६,५४,६५९.३६	९०,००,०००.००	४७,६४,८८२.५२
वहाल कर	१,००,००,०००.००	८३,६६,८४२.३६	८०,००,०००.००	५५,८९,९९८.६५
वहाल विटौरी कर	२०,००,०००.००	५१,७९,९३२.७३	७५,००,०००.००	९५,५०४.००
सवारी साधन कर (साना सवारी)	१,००,०००.००	३,६१,७२७.००	५,००,०००.००	२,०२,३००.००
पुर्वाधार सेवाको उपयोगमा लाग्ने कर	२५,००,०००.००	१५,८७,६१६.००	१४,००,०००.००	०.००
अन्य मनोरञ्जन कर	१,३०,०००.००	२७,०००.००	५०,०००.००	१,६००.००
कृषितथा पशुजन्य वस्तुको व्यावसायिक कारोवारमा लाग्ने कर	१,००,०००.००	०.००	-	-
अन्य कर	५,००,०००.००	०.००	२५,००,०००.००	६,३००.००
सरकारी सम्पत्तीको वहालबाट	७,००,०००.००	२,५४,६४०.०	३,००,०००.००	३,०४,५२०.०

प्राप्त आय		०		०
सरकारी सम्पतीको बिक्रीबाट प्राप्त रकम	३,५०,०००.००	०.००	३,००,०००.००	०.००
अन्य बिक्रीबाट प्राप्त रकम	१,००,०००.००	२२,५००.००	१,००,०००.००	०.००
अन्य सेवा शुल्क तथा बिक्री	४,००,०००.००	९६,७८३.००	४,००,०००.००	३४,५००.००
न्यायिक दस्तूर	२५,०००.००	९,७००.००	२५,०००.००	५,८००.००
शिक्षा क्षेत्रको आम्दानी	१,००,०००.००	०.००	३,००,०००.००	६४,०००.००
अन्य प्रशासनिक सेवा शुल्क	७,५०,०००.००	१०,०६,२७१.००	२०,५०,०००.००	१४,२३,९९३.०७
नक्सापास दस्तुर	१,००,००,०००.००	५६,४६,३९७.७१	१,२९,००,०००.००	३२,५३,२४३.८०
सिफारिश दस्तुर	९०,००,०००.००	१,१५,८२,२१६.००	१,४०,००,०००.००	६५,३६,५५५.५५
व्यक्तिगत घटना दर्ता दस्तुर	६,००,०००.००	७,७७,२३७.००	७,००,०००.००	४,३३,२२०.००
नाता प्रमाणित दस्तुर	४,५०,०००.००	३,३०,५००.००	३,५०,०००.००	१,९१,११९.००
अन्य दस्तुर	६०,००,०००.००	८८,१२,४२३.९५	९५,००,०००.००	४७,०५,४९५.७१
व्यावसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुर	१०,००,०००.००	६,६२,४००.००	१०,००,०००.००	३,५८,४९०.००
जलस्रोत सम्बन्धी अन्य दस्तुर	२०,०००.००	०.००	-	-

अन्य क्षेत्रको आय	१५,००,०००.००	०.००	८,९५,००,०००.००	०.००
न्यायिक दण्ड, जरिवाना र जफत	१५,०००.००	१,५०,०००.००	१,००,०००.००	०.००
प्रशासनिक दण्ड, जरिवाना र जफत	३,००,०००.००	१,३७,२००.००	३,००,०००.००	२,११,८१५.००
प्रदुषण नियन्त्रण शुल्क	२,५०,०००.००	३,६५,५३४.००	४,००,०००.००	२,३५,७५८.००
अन्य राजस्व	१८,०००.००	९,०००.००	२०,०००.००	९,०००.००
व्यवसाय कर	१,००,००,०००.००	९३,१७,८४०.००	१,१४,०५,०००.००	७१,९७,१११.६६

उर्लाबारी नगरपालिकाले चालु आर्थिक वर्षमा आफ्नो आन्तरिक राजस्व क्षमतालाई सुदृढ गर्ने उद्देश्यले अघिल्लो वर्षको तुलनामा निकै फराकिलो र महत्वाकांक्षी आय अनुमान (२५ करोड ७३ लाख ५४ हजार) तय गरेको देखिन्छ। यस वित्तीय रणनीतिका बीच, पहिलो १० महिनाको अवधिमै नगरपालिकाले १० करोड ४३ लाख ६२ हजारभन्दा बढी आन्तरिक राजस्व सफलतापूर्वक परिचालन गरिसकेको छ। अघिल्लो पूर्ण आर्थिक वर्षमा १८ करोड १२ लाख ५७ हजार संकलन भएको पृष्ठभूमिमा, चालु वर्षको बाँकी २ महिना (विशेषगरी आर्थिक वर्षको अन्त्य जहाँ कर तथा बक्यौता असुलीको प्रवृत्ति स्वाभाविक रूपमा उच्च हुन्छ) अझै बाँकी नै रहेको अवस्थालाई हेर्दा, नगरपालिकाले आफ्नो आधारभूत राजस्व प्रणालीलाई निरन्तर चलायमान राखिरहेको विश्लेषणात्मक निष्कर्ष निकाल्न सकिन्छ।

शीर्षकगत तथ्याङ्कको सूक्ष्म विश्लेषण गर्दा केही सूचकहरूमा उत्साहजनक वित्तीय सुधारहरू परिलक्षित भएका छन्। उदाहरणका लागि, 'अन्य प्रशासनिक सेवा शुल्क' (१४ लाख २३ हजार) र 'प्रशासनिक दण्ड, जरिवाना र जफत' (२ लाख ११ हजार) शीर्षकमा १० महिनाको अवधिमै अघिल्लो १२ महिनाको कुल संकलनलाई पार गरिएको छ। त्यसैगरी, व्यवसाय कर (७१ लाख ९७ हजार), सिफारिश दस्तुर (६५ लाख ३६ हजार) र वहाल कर (५५ लाख ८९ हजार) जस्ता शीर्षकहरूले नगरपालिकाको

आन्तरिक आयको बलियो आधार स्तम्भको रूपमा निरन्तर योगदान दिइरहेका छन्। यसका साथै, गत वर्ष शून्य आय रहेको 'शिक्षा क्षेत्रको आम्दानी' र 'अन्य कर' जस्ता शीर्षकहरूमा समेत यस वर्ष राजस्व परिचालन सुरु हुनुले नगरपालिकाको करको दायरा क्रमिक रूपमा विस्तार हुँदै गएको सकारात्मक वित्तीय सङ्केत गर्दछ।

(च)चालु आर्थिक वर्षको १० महिनाको र गत आर्थिक वर्षको वित्तीय हस्तान्तरण

निकाय / अनुदानको शिर्षक	गत आवको प्रस्तावित आय (रु.)	गत आवको वास्तविक आय (रु.)	चालु आवको प्रस्तावित आय (रु.)	चालु आवको वास्तविक आय (रु.)
संघीय सरकार				
समानिकरण अनुदान	१६,२१,००,०००.००	१४,८७,४२,९६०.००	१५,५०,००,०००.००	१०,९१,६६,५००.००
शशर्त अनुदान चालु	२५,८७,२६,५००.००	२२,८४,७९,३५८.९७	२६,७४,००,०००.००	२६,५०,१५,०००.००
शशर्त अनुदान पुँजीगत	३६,११,००,०००.००	२७,०१,४९,९४९.००	१९,१७,००,०००.००	१०,४५,३३,०००.००
विषेश अनुदान पुँजीगत	३,००,००,०००.००	२,८९,३०,३०८.१९	-	-
विशेष अनुदान चालु	-	-	४,९०,००,०००.००	२,६९,५०,०००.००
समपुरक अनुदान	१,५०,००,०००.००	१,२२,९८,११६.००	७९,००,०००.००	११,८५,०००.००

पुँजीगत				
अन्य अनुदान चालु	०.००	०.००	-	-
प्रदेश सरकार				
समानिकरण अनुदान	१,०३,१८,०००.००	१,०३,१८,०००.००	१,४८,७८,०००.००	१,११,५८,५००.००
शशर्त अनुदान चालु	३१,३८,०००.००	२९,५८,९२०.००	६९,२८,०००.००	४३,३४,८८०.००
शशर्त अनुदान पुँजीगत	१,७४,००,०००.००	१,६९,२७,९०३.००	२,६०,५०,०००.००	१,०६,२६,०००.००
समपुरक अनुदान पुँजीगत	१,३०,००,०००.००	९५,४३,४९४.००	७५,००,०००.००	५६,२५,०००.००

गत आर्थिक वर्षमा संघीय सरकारबाट कुल रु. ८२ करोड ६९ लाख २६ हजार ५०० बराबरको अनुदान प्राप्त गर्ने लक्ष्य राखिएकोमा ८३.२७ प्रतिशत (रु. ६८ करोड ८६ लाख ६९२) निकासा भएको थियो। चालु आर्थिक वर्षमा भने संघीय अनुदानको लक्ष्य नै घटाएर रु. ६७ करोड १० लाखमा सीमित गरिएको छ, जसमध्ये समीक्षा अवधिमा ७५.५४ प्रतिशत (रु. ५० करोड ६८ लाख ४९ हजार ५००) मात्र निकासा भएको देखिन्छ। यसले संघीय अनुदानमाथिको निर्भरता र प्राप्ति दुवै घट्दो क्रममा रहेको पुष्टि गर्छ।

अनुदानका शीर्षकगत आधारमा संघीय सरकारको वित्तीय हस्तान्तरणको प्रवृत्ति देहाय बमोजिम देखिन्छः

- **समानिकरण अनुदानः** स्थानीय तहले आफ्नो नीति अनुसार खर्च गर्न पाउने यो विना-सर्तको अनुदान गत वर्ष ९१.७६ प्रतिशत निकासा भएकोमा चालु वर्षमा लक्ष्य पनि घटाइएको र निकासा समेत ७०.४३ प्रतिशतमा खुम्चिएको छ।

- **शशर्त अनुदान (चालु)ः** चालु प्रकृतिका सशर्त कार्यक्रमहरूमा भने चालु वर्षमा निकै राम्रो प्रगति देखिन्छ। गत वर्ष ८८.३१ प्रतिशत निकासा भएकोमा चालु वर्षमा लक्ष्यको ९९.११ प्रतिशत (रु. २६ करोड ५० लाख १५ हजार) रकम प्राप्त भइसकेको छ।
- **पुँजीगत अनुदानहरूः** विकास निर्माणसँग जोडिएका पुँजीगत अनुदानको अवस्था भने निराशाजनक छ। गत वर्ष ७४.८१ प्रतिशत निकासा भएको शशर्त पुँजीगत अनुदान चालु वर्षमा ५४.५३ प्रतिशत मात्र प्राप्त भएको छ। विशेष गरी समपुरक अनुदान (पुँजीगत) को अवस्था निकै कमजोर छ; गत वर्ष ८१.९९ प्रतिशत निकासा भएकोमा चालु वर्षमा रु. ७९ लाखको लक्ष्य राखिएकोमा हालसम्म १५ प्रतिशत (रु. ११ लाख ८५ हजार) मात्र निकासा भएको देखिन्छ।

(छ)विभिन्न ५ वटा विषयगत क्षेत्रमा चालु आर्थिक वर्षको १० महिनाको र गत आर्थिक वर्षमा भएको प्रगति

क्र. सं.	क्षेत्र / उप-क्षेत्र	आ.व. २०८१/०८२ विनियोजन (रु.)	आ.व. २०८१/०८२ खर्च (रु.)	आ.व. २०८१/०८२ खर्च (प्रतिशत)	आ.व. २०८२/०८३ विनियोजन (रु.)	आ.व. २०८२/०८३ खर्च (रु.)	आ.व. २०८२/०८३ खर्च (प्रतिशत)
१	**आर्थिक विकास**	**४,३७,८२,३३२.००**	**२,९३,५४,७३६.००**	**६७.०५**	**९,१२,९०,४३०.००**	**२,८६,९३,३०२.३१**	**३१.४३**
	कृषि	१,८१,९८,८७१.००	१,४१,७७,५२९.००	७७.९	६,९५,२२,६१५.००	२,२९,२८,३४०.३१	३२.९७
	उद्योग	३५,६१,१६४.००	३५,०१,०९०.००	९८.३१	४०,७१,४४४.००	८,२४,६६७.००	२०.२५
	पर्यटन	३६,८२,१७०.००	६,५५,७०१.००	१७.८	३१,७०,०००.००	६८,०००.००	२.१५
	सहकारी	१,००,०००.००	१,००,०००.००	१००	३,००,०००.००	२५,०००.००	८.३३
	वित्तीय क्षेत्र	१०,५०,०००.००	६,१४,७८५.००	५८.५५	-	-	-
	जलश्रोत तथा सिंचाई	५५,५०,०००.००	२०,२२,२८३.००	३६.४४	४५,३८,९७१.००	८,०६,००७.००	१७.७६
	बन	१०,१३,१२७.००	६,५०,००२.००	६४.१६	-	-	-
	पशुपन्छी	७४,२७,०००.००	६५,२४,८६०.००	८७.८५	६५,८७,४००.००	३३,९१,२८८.०	५१.४८

	विकास					०	
	वाणिज्य	३०,००,०००.००	९,०८,४८६.००	३०.२८	३१,००,०००.००	६,५०,०००.००	२०.९७
	आपूर्ति	२,००,०००.००	२,००,०००.००	१००	-	-	-
२	**सामाजिक विकास**	**३०,९०,६०,६३५.००**	**२७,३४,१२,५६६.६१**	**८८.४७**	**३४,२५,७६,१९६.००**	**२०,२९,४७,०१७.१७**	**५९.२४**
	शिक्षा	२२,५४,८१,७९१.००	२०,०५,३७,८३८.२७	८८.९४	२३,२०,४६,०००.००	१६,०९,९३,९२२.५७	६९.३८
	स्वास्थ्य	४,०४,६१,४०४.००	३,६१,१६,८६७.४०	८९.२६	४,१०,७३,०००.००	२,४८,०९,२५३.६०	६०.४
	खानेपानी तथा सरसफाई	२८,१५,०००.००	१८,१२,७४९.००	६४.४	२०,४३,०३५.००	५,००,०००.००	२४.४७
	भाषा तथा संस्कृति	९१,९१,०४५.००	८४,२०,००७.००	९१.६१	१,०५,९६,२४७.००	४०,२१,४९०.००	३७.९५
	लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण	१,३९,६३,८१२.००	१,२१,०१,८७७.००	८६.६७	४,९४,६८,५००.००	१,०४,५७,१०१.००	२१.१४
	युवा तथा खेलकुद	५९,९६,०८३.००	५७,४५,११५.००	९५.८१	२९,४६,४१४.००	७,६३,८५९.००	२५.९३
	जनसंख्या तथा बसाईसराई	९,००,०००.००	५,९०,४१०.००	६५.५९	-	-	-
	सामाजिक सुरक्षा तथा संरक्षण	१,०२,५१,५००.००	८०,८७,७०२.९४	७८.८९	४४,०३,०००.००	१४,०१,३९१.००	३१.८३
३	**पूर्वाधार**	**७०,८०,८३,५३८**	**५२,७६,२८,२१२**	**७४.५१**	**५५,७८,४२,६६७**	**१२,८७,०८,८१**	**२३.०७**

	विकास	**.००**	**.७८**		**.००**	**१.३९**	
	यातयात पूर्वाधार	५४,९१,८५,४७९.५८	४०,६२,००,९३१.१८	७३.९५	४२,३५,२८,९७५.००	८,६९,८६,९१०.००	२०.५४
	भवन, आवास तथा सहरी विकास	७,२५,१५,५२१.३१	४,७८,०३,२६७.४१	६५.९२	९,७४,५३,६९२.००	२,६८,२१,२७१.००	२७.५२
	उर्जा	-	-	-	८५,५०,०००.००	५०,६९,८६३.३९	५९.३
	संचार तथा सूचना प्रबिधि	२१,५०,०००.००	१८,३९,३६१.००	८५.५५	३०,००,०००.००	१९,५३,७९०.००	६५.१३
	सम्पदा पूर्वाधार	५,१६,६२,४४६.११	४,८२,०३,३७९.१९	९३.३	२,०५,००,०००.००	४२,४१,०५९.००	२०.६९
	पुनर्निर्माण	३,२५,७०,०९१.००	२,३५,८१,२७४.००	७२.४	४८,१०,०००.००	३६,३५,९१८.००	७५.५९
४	**सुशासन तथा अन्तरसम्बन्धित क्षेत्र**	**३,६९,५४,६१२.००**	**३,११,५३,२८६.६०**	**८४.३**	**३,२३,८०,२१९.००**	**९३,४०,५९९.८०**	**२८.८५**
	वातावरण तथा जलवायु	५,००,०००.००	०.००	०	७,७५,०००.००	२,३९,०००.००	३०.८४
	विपद व्यवस्थापन	१,२५,००,०००.००	१,२५,००,०००.००	१००	१,०५,८२,८९०.००	७,७३,३५६.००	७.३१
	मानब संशाधन विकास	३३,३४,९६२.००	१४,२८,७८०.००	४२.८४	१५,२३,३२३.००	७,३४,४०४.००	४८.२१
	शान्ति तथा सुव्यवस्था	८२,६५०.००	८२,६५०.००	१००	-	-	-

	कानुन तथा न्याय	१८,५०,०००.००	१०,२१,८७१.००	५५.२४	११,६५,०००.००	१,०६,०४०.००	९.१
	शासन प्रणाली	७,००,०००.००	६,९२,१६८.००	९८.८८	३१,२०,०००.००	१२,३९,२६८.००	३९.७२
	तथ्यांक प्रणाली	२,००,०००.००	१,००,०००.००	५०	५,५१,०००.००	२,३१,०००.००	४१.९२
	श्रम तथा रोजगारी	१,७०,८७,०००.००	१,४८,३७,२६७.६०	८६.८३	९०,७४,०००.००	४१,५८,८८७.००	४५.८३
	योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन	-	-	-	२५,००,०००.००	७४,६४०.००	२.९९
	अनुगमन तथा मूल्यांकन	-	-	-	१,५०,०००.००	४०,०००.००	२६.६७
	प्रशासकीय सुशासन	७,००,०००.००	४,९०,५५०.००	७०.०८	२८,८९,००६.००	१७,४४,००४.८०	६०.३७
	वित्तीय सुशासन	-	-	-	५०,०००.००	०.००	०
५	**कार्यालय सञ्चालन तथा प्रशासनिक**	**१६,६१,०४,४७९.००**	**१४,०६,८२,६९४.५६**	**८४.७**	**१७,८१,७४,९८८.००**	**११,८२,३५,२८५.५३**	**६६.३६**
	कार्यालय सञ्चालन तथा प्रशासनिक	१६,६१,०४,४७९.००	१४,०६,८२,६९४.५६	८४.७	१७,८१,७४,९८८.००	११,८२,३५,२८५.५३	६६.३६
	कुल जम्मा	**१,२६,३९,८५,५९६.००**	**१,००,२२,३१,४९६.५५**	७९.२९	**१,२०,२२,६४,५००.००**	**४८,७९,२५,०१६.२०**	**४०.५८**

ज) चालु आर्थिक वर्षको १० महिनाको र गत आर्थिक वर्षमा आर्थिक क्षेत्रमा भएको प्रगति

१. कृषिः अघिल्लो आर्थिक वर्षमा १,८१,९८,८७१.०० रुपैयाँ विनियोजन भएकोमा १,४१,७७,५२९.०० रुपैयाँ अर्थात् ७७.९ प्रतिशत खर्च भई राम्रो प्रगति भएको थियो। चालु आर्थिक वर्षमा विनियोजनलाई उल्लेख्य रूपमा बढाएर ६,९५,२२,६१५.०० रुपैयाँ पुऱ्याइएको छ भने खर्च प्रगति ३२.९७ प्रतिशत (२,२९,२८,३४०.३१ रुपैयाँ) मात्र देखिएको छ। प्रतिशतमा प्रगति कम देखिए तापनि रकमको आधारमा हेर्दा अघिल्लो वर्षभन्दा बढी रकम यस उप-क्षेत्रमा खर्च भएको छ।

२. उद्योगः अघिल्लो वर्ष ३५,६१,१६४.०० रुपैयाँ विनियोजनमा ३५,०१,०९०.०० रुपैयाँ खर्च भई ९८.३१ प्रतिशतको उत्कृष्ट प्रगति हासिल भएको थियो। तर चालु वर्ष रकम वृद्धि गरी ४०,७१,४४४.०० रुपैयाँ पुऱ्याइए तापनि प्रगति भने तीव्र रूपमा घटेर २०.२५ प्रतिशत (८,२४,६६७.०० रुपैयाँ) मा झरेको छ।

३. पर्यटनः यस उप-क्षेत्रमा अघिल्लो वर्ष ३६,८२,१७०.०० रुपैयाँ विनियोजन हुँदा ६,५५,७०१.०० रुपैयाँ (१७.८ प्रतिशत) मात्र खर्च भएको थियो। चालु वर्ष रकम केही घटाएर ३१,७०,०००.०० रुपैयाँ बनाइएको छ भने प्रगति झनै खस्केर २.१५ प्रतिशत (मात्र ६८,०००.०० रुपैयाँ) पुगेको छ। दुवै वर्ष यस उप-क्षेत्रको प्रगति अत्यन्तै कमजोर अवस्थामा छ।

४. सहकारीः अघिल्लो वर्ष १,००,०००.०० रुपैयाँ विनियोजन हुँदा शतप्रतिशत (१०० प्रतिशत) प्रगति भएको थियो। सोही प्रगतिको आधारमा चालु वर्ष रकम तेब्बर बनाएर ३,००,०००.०० रुपैयाँ पुऱ्याइयो तर प्रगति भने निराशाजनक रूपमा ८.३३ प्रतिशत (२५,०००.०० रुपैयाँ) मात्र रहेको छ।

५. जलश्रोत तथा सिंचाईः अघिल्लो वर्ष ५५,५०,०००.०० रुपैयाँ विनियोजन गरिएकोमा २०,२२,२८३.०० रुपैयाँ (३६.४४ प्रतिशत) खर्च भएको थियो। चालु वर्ष विनियोजन कटौती गरी ४५,३८,९७१.०० रुपैयाँ कायम गरिएको छ भने खर्च प्रगति पनि घटेर १७.७६ प्रतिशत (८,०६,००७.०० रुपैयाँ) मा सीमित भएको छ।

६. पशुपन्छी विकासः अघिल्लो वर्ष ७४,२७,०००.०० रुपैयाँ विनियोजन हुँदा ६५,२४,८६०.०० रुपैयाँ (८७.८५ प्रतिशत) खर्च भई उच्च प्रगति देखिएको थियो। चालु वर्ष केही रकम घटाएर ६५,८७,४००.०० रुपैयाँ कायम गरिएको छ र प्रगति घटेर ५१.४८ प्रतिशत (३३,९१,२८८.०० रुपैयाँ) भएको छ। प्रतिशत घटे तापनि चालु वर्षका अन्य ६ वटा उप-क्षेत्रको तुलनामा यस उप-क्षेत्रको प्रगति सबैभन्दा धेरै (५० प्रतिशत भन्दा माथि) छ।

७. वाणिज्यः अघिल्लो वर्ष ३०,००,०००.०० रुपैयाँ विनियोजनमा ९,०८,४८६.०० रुपैयाँ (३०.२८ प्रतिशत) खर्च भएको थियो। चालु वर्ष सामान्य रकम बढाएर ३१,००,०००.०० रुपैयाँ पुऱ्याइएको छ भने खर्च प्रगति घटेर २०.९७ प्रतिशत (६,५०,०००.०० रुपैयाँ) मा झरेको छ।

समग्रमा आर्थिक विकास क्षेत्रका यी ७ वटै उप-क्षेत्रहरूलाई समग्रमा हेर्दा, अघिल्लो वर्ष सहकारीमा १०० प्रतिशत र उद्योगमा ९८.३१ प्रतिशत जस्तो उत्कृष्ट प्रगति भएको थियो। तर चालु आर्थिक वर्षमा कुनै पनि क्षेत्रको प्रगति प्रतिशत सन्तोषजनक छैन। सबैभन्दा बढी विनियोजन भएको कृषि क्षेत्रको प्रगति ३२.९७ प्रतिशत मात्र छ भने सबैभन्दा बढी प्रगति भएको पशुपन्छी विकासको ५१.४८ प्रतिशत छ। समग्रमा नगरपालिकाले कृषि र सहकारी जस्ता उप-क्षेत्रमा बजेट बढाए तापनि योजना कार्यान्वयन र पुँजीगत खर्च गर्ने क्षमता (प्रगति) अघिल्लो वर्षको तुलनामा चालु वर्षमा सबै ७ वटै उप-क्षेत्रहरूमा खस्किएको स्पष्ट देखिन्छ।

(ज)चालु आर्थिक वर्षको १० महिनाको र गत आर्थिक वर्षमा सामजिक क्षेत्रमा भएको प्रगति

१. शिक्षाः

- **अघिल्लो वर्षः** २२ करोड ५४ लाख ८१ हजार ७९१ रुपैयाँ विनियोजन भएकोमा २० करोड ५ लाख ३७ हजार ८३८ रुपैयाँ खर्च भई **८८.९४ प्रतिशत** प्रगति भएको थियो।
- **चालु वर्ष (१० महिना)ः** बजेट वृद्धि गरी २३ करोड २० लाख ४६ हजार रुपैयाँ पुऱ्याइएको छ भने १६ करोड ९ लाख ९३ हजार ९२२ रुपैयाँ खर्च भई **६९.३८ प्रतिशत** प्रगति भएको छ। यो चालु वर्षमा सामाजिक क्षेत्र अन्तर्गत सबैभन्दा धेरै बजेट भएको र सबैभन्दा बढी प्रगति भएको उपक्षेत्र हो।

२. स्वास्थ्यः

- **अघिल्लो वर्षः** ४ करोड ४ लाख ६१ हजार ४०४ रुपैयाँ बजेटमा ३ करोड ६१ लाख १६ हजार ८६७ रुपैयाँ खर्च भई **८९.२६ प्रतिशत** प्रगति भएको थियो।
- **चालु वर्ष (१० महिना)ः** बजेट सामान्य बढाएर ४ करोड १० लाख ७३ हजार रुपैयाँ कायम गरिएको छ भने प्रगति **६०.४० प्रतिशत** (२ करोड ४८ लाख ९ हजार २५३ रुपैयाँ) रहेको छ।

३. खानेपानी तथा सरसफाईः

- **अघिल्लो वर्षः** २८ लाख १५ हजार रुपैयाँ विनियोजनमा १८ लाख १२ हजार ७४९ रुपैयाँ खर्च भई **६४.४० प्रतिशत** प्रगति हासिल भएको थियो।

- **चालु वर्ष (१० महिना)**: यस क्षेत्रमा बजेट घटाएर २० लाख ४३ हजार ३५ रुपैयाँ कायम गरिएको छ। खर्च प्रगति निराशाजनक रूपमा २४.४७ प्रतिशत (जम्मा ५ लाख रुपैयाँ) मात्र रहेको छ।

४. भाषा तथा संस्कृतिः

- **अघिल्लो वर्षः** ९१ लाख ९१ हजार ४५ रुपैयाँ विनियोजनमा ८४ लाख २० हजार ७ रुपैयाँ खर्च भई ९१.६१ प्रतिशत को उत्कृष्ट प्रगति भएको थियो।

- **चालु वर्ष (१० महिना)**: बजेट बढाएर १ करोड ५ लाख ९६ हजार २४७ रुपैयाँ पुऱ्याइए तापनि प्रगति भने घटेर ३७.९५ प्रतिशत (४० लाख २१ हजार ४९० रुपैयाँ) मा सीमित छ।

५. लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरणः

- **अघिल्लो वर्षः** १ करोड ३९ लाख ६३ हजार ८१२ रुपैयाँ बजेटमा १ करोड २१ लाख १ हजार ८७७ रुपैयाँ खर्च भई ८६.६७ प्रतिशत प्रगति देखिएको थियो।

- **चालु वर्ष (१० महिना)**: यस क्षेत्रमा ऐतिहासिक रूपमा बजेट वृद्धि गरी ४ करोड ९४ लाख ६८ हजार ५०० रुपैयाँ पुऱ्याइएको छ। तर, बजेट कार्यान्वयन अत्यन्तै सुस्त रहेकाले प्रगति जम्मा २१.१४ प्रतिशत (१ करोड ४ लाख ५७ हजार १०१ रुपैयाँ) मात्र रहेको छ।

६. युवा तथा खेलकुदः

- **अघिल्लो वर्षः** ५९ लाख ९६ हजार ८३ रुपैयाँ विनियोजनमा ५७ लाख ४५ हजार ११५ रुपैयाँ खर्च भई ९५.८१ प्रतिशत को सर्वाधिक उच्च प्रगति भएको थियो।

- **चालु वर्ष (१० महिना)**: बजेटमा आधाभन्दा बढीले कटौती गरी २९ लाख ४६ हजार ४१४ रुपैयाँ कायम गरिएको छ। प्रगतिमा पनि भारी गिरावट आएर जम्मा २५.९३ प्रतिशत (७ लाख ६३ हजार ८५९ रुपैयाँ) मात्र खर्च भएको छ।

७. सामाजिक सुरक्षा तथा संरक्षणः

- **अघिल्लो वर्षः** १ करोड २ लाख ५१ हजार ५०० रुपैयाँ विनियोजनमा ८० लाख ८७ हजार ७०२ रुपैयाँ खर्च भई ७८.८९ प्रतिशत प्रगति भएको थियो।
- **चालु वर्ष (१० महिना)ः** यस उपक्षेत्रमा पनि बजेट व्यापक घटाएर ४४ लाख ३ हजार रुपैयाँ कायम गरिएको छ। खर्च प्रगति जम्मा ३१.८३ प्रतिशत (१४ लाख १ हजार ३९१ रुपैयाँ) रहेको छ।

अत समग्रमा सामाजिक विकास क्षेत्रका यी ७ वटै उपक्षेत्रहरूको विश्लेषण गर्दा, अघिल्लो वर्षको तुलनामा चालु वर्षको १० महिनाको अवधिमा खर्च प्रगति प्रतिशतमा निकै ठुलो खाडल (गिरावट) देखिएको छ। अघिल्लो वर्ष प्रायः सबै उपक्षेत्रहरूमा ६४ देखि ९५ प्रतिशतसम्म प्रगति भएको थियो। तर चालु वर्षको १० महिना बितिसक्दा पनि शिक्षा (६९.३८%) र स्वास्थ्य (६०.४०%) बाहेक अन्य ५ वटै उपक्षेत्रहरूको प्रगति ४० प्रतिशतभन्दा तल रहेको छ। विशेषगरी, 'लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण' जस्ता क्षेत्रमा विनियोजन उल्लेख्य बढाइए तापनि पुँजीगत खर्च र कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने क्षमता अत्यन्तै कमजोर (२१.१४%) देखिएको छ। त्यस्तै, खानेपानी, युवा तथा खेलकुद, र सामाजिक सुरक्षा जस्ता प्रत्यक्ष जनसरोकारका क्षेत्रहरूमा विनियोजन र प्रगति दुवै खस्केको छ।

(झ)चालु आर्थिक वर्षको १० महिनाको र गत आर्थिक वर्षमा स्थानीय पूर्वाधारमा भएको प्रगति

उर्लाबारी नगरपालिकाको 'पूर्वाधार विकास' क्षेत्र अन्तर्गत चालु आर्थिक वर्ष २०८२/०८३ को १० महिना (साउनदेखि वैशाखसम्म) र अघिल्लो आर्थिक वर्ष २०८१/०८२ को वार्षिक प्रगतिको वस्तुपरक तुलनात्मक विश्लेषण यसप्रकार रहेको छः

१. यातायात पूर्वाधारः

- **अघिल्लो वर्षः** ५४ करोड ९१ लाख ८५ हजार ४७९ रुपैयाँ ५८ पैसा विनियोजन भएकोमा ४० करोड ६२ लाख ९३१ रुपैयाँ १८ पैसा खर्च भई ७३.९५ प्रतिशत प्रगति भएको थियो।
- **चालु वर्ष (१० महिना)ः** यस उपक्षेत्रमा बजेट कटौती गरी ४२ करोड ३५ लाख २८ हजार ९७५ रुपैयाँ कायम गरिएको छ। खर्च प्रगतिमा भारी गिरावट आएर जम्मा २०.५४ प्रतिशत (८ करोड६९ लाख ८६ हजार ९१० रुपैयाँ) मात्र खर्च भएको छ। नगरपालिकाको सबैभन्दा ठुलो बजेट हुने यस उपक्षेत्रको प्रगति निकै कमजोर देखिन्छ।

२. भवन, आवास तथा सहरी विकासः

- **अघिल्लो वर्षः** ७ करोड २५ लाख १५ हजार ५२१ रुपैयाँ ३१ पैसा बजेटमा ४ करोड ७८ लाख ३ हजार २६७ रुपैयाँ ४१ पैसा खर्च भई ६५.९२ प्रतिशत प्रगति भएको थियो।
- **चालु वर्ष (१० महिना)ः** बजेट बढाएर ९ करोड ७४ लाख ५३ हजार ६९२ रुपैयाँ पुऱ्याइए तापनि खर्च प्रगति घटेर २७.५२ प्रतिशत (२ करोड ६८ लाख २१ हजार २७१ रुपैयाँ) मा सीमित रहेको छ।

३. उर्जाः

- **अघिल्लो वर्षः** अघिल्लो आर्थिक वर्षमा यस उपक्षेत्रमा बजेट विनियोजन भएको देखिँदैन।
- **चालु वर्ष (१० महिना)ः** चालु वर्षमा यसलाई नयाँ उपक्षेत्रको रूपमा राखी ८५ लाख ५० हजार रुपैयाँ विनियोजन गरिएको छ, जसमा ५० लाख ६९ हजार ८६३ रुपैयाँ ३९ पैसा खर्च भई ५९.३० प्रतिशत प्रगति भएको छ। नयाँ उपक्षेत्र भए तापनि यसको प्रगति सन्तोषजनक छ।

४. संचार तथा सूचना प्रविधिः

- **अघिल्लो वर्षः** २१ लाख ५० हजार रुपैयाँ विनियोजनमा १८ लाख ३९ हजार ३६१ रुपैयाँ खर्च भई ८५.५५ प्रतिशत प्रगति हासिल भएको थियो।
- **चालु वर्ष (१० महिना)ः** बजेट बढाएर ३० लाख रुपैयाँ पुऱ्याइएको छ भने खर्च प्रगति ६५.१३ प्रतिशत (१९ लाख ५३ हजार ७९० रुपैयाँ) रहेको छ। अघिल्लो वर्षभन्दा प्रतिशतमा केही कम भए पनि चालु वर्षका अन्य पूर्वाधारका उपक्षेत्रको तुलनामा यो प्रगति राम्रो हो।

५. सम्पदा पूर्वाधारः

- **अघिल्लो वर्षः** ५ करोड १६ लाख ६२ हजार ४४६ रुपैयाँ ११ पैसा विनियोजनमा ४ करोड ८२ लाख ३ हजार ३७९ रुपैयाँ १९ पैसा खर्च भई ९३.३० प्रतिशतको उत्कृष्ट प्रगति भएको थियो।
- **चालु वर्ष (१० महिना)ः** बजेटमा आधाभन्दा बढीले कटौती गरी २ करोड ५ लाख रुपैयाँ मात्र कायम गरिएको छ। प्रगतिमा पनि भारी गिरावट आएर जम्मा २०.६९ प्रतिशत (४२ लाख ४१ हजार ५९ रुपैयाँ) मात्र खर्च भएको छ।

६. पुनर्निर्माणः

- **अघिल्लो वर्ष:** ३ करोड २५ लाख ७० हजार ९१ रुपैयाँ विनियोजनमा २ करोड ३५ लाख ८१ हजार २७४ रुपैयाँ खर्च भई ७२.४० प्रतिशत प्रगति भएको थियो।

- **चालु वर्ष (१० महिना):** यस उपक्षेत्रमा बजेट व्यापक मात्रामा घटाएर जम्मा ४८ लाख १० हजार रुपैयाँ कायम गरिएको छ। यद्यपि, प्रगति प्रतिशतका हिसाबले हेर्दा चालु वर्षको पूर्वाधार खण्डमा यो सबैभन्दा अगाडि छ। यसमा ७५.५९ प्रतिशत (३६ लाख ३५ हजार ९१८ रुपैयाँ) खर्च भई अघिल्लो वर्षको भन्दा पनि उच्च दरको प्रगति हासिल भएको छ।

समग्र 'पूर्वाधार विकास' क्षेत्रको कुल बजेट अघिल्लो वर्षको ७० करोड ८० लाखबाट घटाएर चालु वर्ष ५५ करोड ७८ लाख कायम गरिएको छ। प्रगतिको अवस्थालाई मूल्याङ्कन गर्दा अघिल्लो वर्ष पूर्वाधारतर्फ कुल ७४.५१ प्रतिशत पुँजीगत खर्च भएको थियो भने चालु वर्षको १० महिना बितिसक्दा कुल प्रगति जम्मा २३.०७ प्रतिशत मात्र छ।

पुनर्निर्माण (७५.५९%), संचार तथा सूचना प्रबिधि (६५.१३%) र उर्जा (५९.३०%) जस्ता साना बजेट भएका उपक्षेत्रहरूमा खर्च प्रगति सन्तोषजनक भए तापनि ठुलो रकम ओगट्ने मुख्य पूर्वाधारहरू जस्तै यातायात पूर्वाधार (२०.५४%), सम्पदा पूर्वाधार (२०.६९%) र भवन तथा सहरी विकास (२७.५२%) को कार्यान्वयन अत्यन्तै सुस्त देखिएको छ। यसले चालु आर्थिक वर्षमा ठुला भौतिक पूर्वाधार निर्माणका कार्यहरूले गति लिन नसकेको यथार्थलाई प्रस्ट पार्दछ।

(ञ)चालु आर्थिक वर्षको १० महिनाको र गत आर्थिक वर्षमा वातावरण क्षेत्रमा भएको प्रगति

१. वातावरण तथा जलवायु:

- **अघिल्लो वर्ष:** यस उपक्षेत्रमा ५ लाख रुपैयाँ विनियोजन गरिएको थियो तर वर्षभरिमा एक रुपैयाँ पनि खर्च भएन। अर्थात्, अघिल्लो वर्ष यस क्षेत्रको प्रगति शून्य (० प्रतिशत) रहेको थियो।

- **चालु वर्ष (१० महिना):** बजेट वृद्धि गरी ७ लाख ७५ हजार रुपैयाँ पुऱ्याइएको छ। यसमध्ये हालसम्म २ लाख ३९ हजार रुपैयाँ खर्च भई ३०.८४ प्रतिशत प्रगति भएको छ।

- **विश्लेषण:** अघिल्लो वर्ष बजेट कार्यान्वयन नै नभएको (शून्य प्रगति) अवस्थाको तुलनामा चालु वर्ष बजेट र खर्च दुवै बढ्नुले यस क्षेत्रमा केही सकारात्मक सुरुवात भएको देखिन्छ। यद्यपि, १० महिना बितिसक्दा पनि प्रगति ३१ प्रतिशतको हाराहारीमा मात्र रहनुले समग्र कार्यान्वयन भने अझै सुस्त नै रहेको मान्न सकिन्छ।

२. विपद् व्यवस्थापनः

- **अघिल्लो वर्षः** विपद् व्यवस्थापनका लागि १ करोड २५ लाख रुपैयाँ विनियोजन भएकोमा पूरै रकम (१ करोड २५ लाख रुपैयाँ नै) खर्च भई शतप्रतिशत (१०० प्रतिशत) को उत्कृष्ट प्रगति हासिल भएको थियो।
- **चालु वर्ष (१० महिना):** यस उपक्षेत्रको बजेट केही घटाएर १ करोड ५ लाख ८२ हजार ८९० रुपैयाँ कायम गरिएको छ। तर, खर्च प्रगति अत्यन्तै निराशाजनक रूपमा जम्मा ७ लाख ७३ हजार ३५६ रुपैयाँ अर्थात् ७.३१ प्रतिशत मात्र रहेको छ।
- **विश्लेषणः** अघिल्लो वर्ष विनियोजित सम्पूर्ण रकम खर्च गर्न सफल भएको नगरपालिकाले चालु वर्षको १० महिना बितिसक्दा पनि विपद् व्यवस्थापन जस्तो संवेदनशील र महत्त्वपूर्ण क्षेत्रमा जम्मा ७ प्रतिशत मात्र बजेट खर्च गर्नुले यस वर्ष विपद् सम्बन्धी कार्यक्रम कार्यान्वयनमा गम्भीर ढिलासुस्ती वा शिथिलता आएको स्पष्ट पार्दछ।

समग्र निष्कर्षः यी दुई उपक्षेत्रको अवस्थालाई हेर्दा एकअर्काको ठिक उल्टो प्रवृत्ति देखिएको छ। अघिल्लो वर्ष बजेट भएर पनि शून्य खर्च भएको 'वातावरण तथा जलवायु' क्षेत्रले चालु वर्ष खर्च सुरु गरेर केही प्रगति (३०.८४%) देखाएको छ। तर यसको विपरीत, अघिल्लो वर्ष १०० प्रतिशत नै खर्च भएको ठुलो बजेटको 'विपद् व्यवस्थापन' क्षेत्रको प्रगति भने चालु वर्ष स्वात्तै घटेर अत्यन्तै न्यून (७.३१%) अवस्थामा खुम्चिएको छ।

(ट)चालु आर्थिक वर्षको १० महिनाको र गत आर्थिक वर्षमा संस्थागत पूर्वाधारमा भएको प्रगति

१. मानव संशाधन विकासः अघिल्लो वर्ष ३३ लाख ३४ हजार ९६२ रुपैयाँ विनियोजन भएकोमा ४२.८४ प्रतिशत प्रगति भएको थियो। चालु वर्ष बजेट आधाभन्दा बढीले घटाएर १५ लाख २३ हजार ३२३ रुपैयाँ कायम गरिएको छ, तर खर्च प्रगति भने केही सुधार भई ४८.२१ प्रतिशत (७ लाख ३४ हजार ४०४ रुपैयाँ) पुगेको छ।

२. कानुन तथा न्यायः अघिल्लो वर्ष १८ लाख ५० हजार रुपैयाँ विनियोजनमा ५५.२४ प्रतिशत प्रगति भएको थियो। चालु वर्ष बजेट घटाएर ११ लाख ६५ हजार रुपैयाँ पुर्याइएको छ भने खर्च प्रगति अत्यन्तै निराशाजनक रूपमा जम्मा ९.१ प्रतिशत (१ लाख ६ हजार ४० रुपैयाँ) मा खुम्चिएको छ।

३. शासन प्रणाली: अघिल्लो वर्ष ७ लाख रुपैयाँ विनियोजन हुँदा ९८.८८ प्रतिशतको उत्कृष्ट प्रगति भएको थियो। तर चालु वर्ष बजेट ह्वात्तै बढाएर ३१ लाख २० हजार रुपैयाँ पुर्याइए तापनि प्रगति भने घटेर ३९.७२ प्रतिशत (१२ लाख ३९ हजार २६८ रुपैयाँ) मात्र रहेको छ।

४. तथ्याङ्क प्रणाली: अघिल्लो वर्ष २ लाख रुपैयाँ विनियोजनमा ठिक ५० प्रतिशत खर्च भएको थियो। चालु वर्ष बजेट बढाएर ५ लाख ५१ हजार रुपैयाँ बनाइएको छ, तर प्रगति भने केही घटेर ४१.९२ प्रतिशत (२ लाख ३१ हजार रुपैयाँ) कायम भएको छ।

५. श्रम तथा रोजगारी: अघिल्लो वर्ष यस उपक्षेत्रमा सबैभन्दा धेरै १ करोड ७० लाख ८७ हजार रुपैयाँ बजेट थियो र ८६.८३ प्रतिशत प्रगति भएको थियो। चालु वर्ष बजेट करिब आधाले कटौती गरी ९० लाख ७४ हजार रुपैयाँ कायम गरिएको छ र प्रगति पनि घटेर ४५.८३ प्रतिशत (४१ लाख ५८ हजार ८८७ रुपैयाँ) मा झरेको छ।

६. प्रशासकीय सुशासन: अघिल्लो वर्ष ७ लाख रुपैयाँ बजेटमा ७०.०८ प्रतिशत प्रगति भएकोमा चालु वर्ष बजेट करिब ४ गुणा बढाएर २८ लाख ८९ हजार ६ रुपैयाँ पुर्याइएको छ। यसको प्रगति भने केही घटेर ६०.३७ प्रतिशत (१७ लाख ४४ हजार ४ रुपैयाँ ८० पैसा) रहेको छ।

७. योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन (चालु वर्ष थपिएको): चालु वर्ष नयाँ उपक्षेत्रको रूपमा २५ लाख रुपैयाँ विनियोजन गरिएकोमा १० महिना बितिसक्दा पनि प्रगति जम्मा २.९९ प्रतिशत (७४ हजार ६४० रुपैयाँ) मात्र छ, जुन ज्यादै सुस्त हो।

८. अनुगमन तथा मूल्याङ्कन (चालु वर्ष थपिएको): यस नयाँ उपक्षेत्रमा १ लाख ५० हजार रुपैयाँ विनियोजन गरिएकोमा हालसम्म ४० हजार रुपैयाँ (२६.६७ प्रतिशत) मात्र खर्च भएको छ।

९. वित्तीय सुशासन (चालु वर्ष थपिएको): चालु वर्ष ५० हजार रुपैयाँ विनियोजन गरिएको यस उपक्षेत्रमा हालसम्म एक रुपैयाँ पनि खर्च हुन सकेको छैन (० प्रतिशत प्रगति)।

ख. कार्यालय सञ्चालन तथा प्रशासनिक क्षेत्रको प्रगति विश्लेषण:

- **अघिल्लो वर्ष:** यस क्षेत्रमा १६ करोड ६१ लाख ४ हजार ४७९ रुपैयाँ विनियोजन भएकोमा १४ करोड ६ लाख ८२ हजार ६९४ रुपैयाँ ५६ पैसा खर्च भई ८४.७० प्रतिशत प्रगति हासिल भएको थियो।
- **चालु वर्ष (१० महिना):** चालु वर्ष बजेटमा वृद्धि गरी १७ करोड ८१ लाख ७४ हजार ९८८ रुपैयाँ पुर्याइएको छ। १० महिनाको अवधिमा यसको खर्च प्रगति ११ करोड ८२ लाख ३५ हजार २८५ रुपैयाँ ५३ पैसा अर्थात् ६६.३६ प्रतिशत रहेको छ।

सुशासनका विभिन्न उपक्षेत्रहरूमा नगरपालिकाले चालु आर्थिक वर्षमा संरचनात्मक परिवर्तन गर्दै नयाँ शीर्षकहरू थपेको र बजेटको आकार हेरफेर गरेको देखिन्छ। तर, नयाँ थपिएका योजना तर्जुमा,

अनुगमन र वित्तीय सुशासन जस्ता महत्त्वपूर्ण उपक्षेत्रहरूको कार्यान्वयन अत्यन्तै दयनीय अवस्थामा छ। कानुन तथा न्यायको प्रगति ९.१ प्रतिशतमा झर्नुले यस क्षेत्रमा गम्भीर उदासिनता देखाउँछ। अर्कोतर्फ, कार्यालय सञ्चालन तथा प्रशासनिक क्षेत्रको प्रगति भने चालु वर्षको १० महिनामा पनि ६६.३६ प्रतिशत पुगिसकेको छ, जसले अन्य विकास र सुशासनका कार्यक्रमहरू भन्दा नगरपालिकाको प्रशासनिक खर्च निरन्तर रूपमा उच्च गतिमा भइरहेको स्पष्ट पार्दछ।

(ठ)स्थानीय अर्थ तन्त्रका प्रमुख चुनौतीहरू

- न्यून पुँजीगत खर्च र कमजोर कार्यान्वयन क्षमताः चालु आर्थिक वर्षको १० महिना बितिसक्दा पनि समग्र बजेटको करिब ४० प्रतिशत र पूर्वाधारतर्फ जम्मा २३ प्रतिशतको हाराहारीमा मात्र खर्च हुनुले पुँजी निर्माण र आर्थिक विकासमा गम्भीर चुनौती थपेको छ ।

- आन्तरिक आयको अत्यन्त न्यून हिस्साः नगरपालिकाको कुल बजेटमा आन्तरिक स्रोतको योगदान १० प्रतिशत भन्दा कम हुनुले वित्तीय स्वायत्तता कमजोर रहेको र बाह्य अनुदानमाथिको परनिर्भरता बढेको छ ।

- उच्च उत्पादन लागत र बजार मूल्यको अभावः कृषि क्षेत्रमा संलग्न कृषकहरूको उत्पादन लागत निरन्तर बढ्दै गएको तर सोही अनुपातमा कृषि उपजले उचित बजार मूल्य पाउन नसक्नु स्थानीय अर्थतन्त्रको ठुलो समस्या हो ।

- कृषि श्रमिकको अभाव र व्यावसायिक सोचको कमीः स्थानीय स्तरमा कृषि क्षेत्रमा काम गर्ने श्रमिकको अभाव हुनुका साथै कृषकहरूमा आधुनिक प्रविधि, प्राविधिक ज्ञान र व्यावसायिक सोचको कमीले कृषिको आधुनिकीकरण हुन सकेको छैन ।

- अनुदानमुखी प्रवृत्ति हावी हुनुः कृषि तथा उद्यमशीलताका क्षेत्रमा व्यावसायिक आवश्यकताको पहिचान गर्नुभन्दा पनि नगरपालिकाले दिने अनुदान मात्र लिने भावना हावी हुनाले आर्थिक लगानीको सही सदुपयोग हुन सकेको छैन ।

- परम्परागत पशुपालन र दानामा निर्भरताः पशुपालन व्यवसाय आफ्नै उत्पादनको घाँसमा आधारित नभई बजारबाट खरिद गरिने महँगो दानामा निर्भर रहनु परेकोले कृषकहरूको मुनाफा घट्दै गएको छ ।

- प्राकृतिक प्रकोप र रोगब्याधीको आर्थिक जोखिमः समय-समयमा आउने बाढी, कटान जस्ता प्राकृतिक प्रकोप तथा पशुचौपाया र बालीनालीमा लाग्ने महामारी रोगहरूले कृषि उत्पादनमा ठुलो आर्थिक क्षति पुऱ्याउने गरेको छ ।

- पर्यटन र सहकारी क्षेत्रको सुस्तताः स्थानीय पुँजी परिचालन र आयआर्जनमा महत्त्वपूर्ण भूमिका खेल्न सक्ने पर्यटन तथा सहकारी जस्ता उपक्षेत्रहरूमा बजेटको अत्यन्तै न्यून हिस्सा मात्र खर्च हुनुले यी क्षेत्रबाट अपेक्षित आर्थिक लाभ लिन सकिएको छैन ।

- राजस्व चुहावट र अवैध उत्खननः नगरपालिका भित्रका मावा, बक्राहा र सोल्टी खोलाहरूबाट हुने ढुङ्गा, गिट्टी र बालुवाको अवैध उत्खनन तथा चोरी निकासीले स्थानीय स्रोतको दोहन हुनुका साथै आन्तरिक राजस्वमा चुहावट भइरहेको छ ।

- ठुला पूर्वाधार योजनाहरूको सुस्त कार्यान्वयनः अर्थतन्त्रलाई चलायमान बनाउन सबैभन्दा धेरै बजेट छुट्याइएको यातायात र भवन तथा सहरी विकास जस्ता ठुला पूर्वाधारहरूको निर्माण कार्य अत्यन्तै सुस्त हुनुले रोजगारी सिर्जना र आर्थिक वृद्धिमा नकरात्मक असर परेको छ ।

(ड) निजी क्षेत्रबाट भएका मुख्य कामको उपलब्धि

- उर्लाबारी नगरपालिकाले संकलन गर्ने एकीकृत सम्पत्ति कर, व्यवसाय कर, बहाल कर र दर्ता शुल्कको प्रमुख हिस्सा व्यक्तिगत व्यवसायी र निजी फर्महरूबाट प्राप्त हुने गरेको छ।

- गत आव र यो आवमा नगरपालिकाको आन्तरिक आयको लक्ष्य भेट्टाउन मुख्य चोक, बजार क्षेत्र (वडा ५ र ६) तथा व्यापारिक केन्द्रका फर्महरूले बुझाएको व्यवसाय करले मद्दत पुऱ्याएको छ।

- उर्लाबारी उद्योग बाणिज्य संघले उर्लाबारी नगरपालिका सँगको संयुक्त आयोजनामा मुख्य बजार क्षेत्रहरूमा विभिन्न समयमा सरसफाइ अभियान तथा बजार सौन्दर्यीकरणका कार्यहरू सञ्चालन गरेको छ।

- वाणिज्य संघले स्थानीय स्तरमा करका दरहरू निर्धारण गर्दा व्यवसायी अनुकूल बनाउन नगरपालिका सँग समन्वयकारी भूमिका खेल्दै आएको छ ।

- नगरभित्र सञ्चालित साना तथा मझौला उद्योग, होलसेल पसल, अस्पताल,क्रसर तथा विदेशी लगानीमा संचालित व्यवसाय, होटल, निजी विद्यालय (४० वटा निजी विद्यालय) र यातायात क्षेत्रले स्थानीय युवाहरूलाई ठुलो मात्रामा रोजगारी प्रदान गरेका छन्।
- उर्लाबारी चोक आसपासमा रहेका नेपाल राष्ट्र बैंकबाट 'क' वर्गको मान्यता प्राप्त एक दर्जन बैंकहरू र स्थानीय सहकारीहरूको व्यावसायिक कारोबार मुख्यतः व्यक्तिगत व्यवसायीहरूको निक्षेप र कर्जा परिचालनमा टिकेको छ। यसले नगरमा पुँजी निर्माणमा सहयोग पुर्‍याएको छ।
- उर्लाबारीको मुख्य पेसा कृषि र पशुपालन भएकोले व्यक्तिगत व्यवसायीहरूले कृषि औजार, मलखाद, र दाना उद्योगहरू स्थापना गरी कृषिलाई आधुनिकीकरण गर्न सघाएका छन्।
- नगरभित्र रहेका वेतिनी सामुदायिक वन सिमसार र बाँसेचौरी सिमसार आसपासमा निजी क्षेत्रले होटल तथा पर्यटकीय पूर्वाधारमा लगानी बढाउँदा आन्तरिक पर्यटन प्रवर्द्धन भएको छ।
- उर्लाबारी चोकबाट दक्षिणतर्फ विराटनगर र उत्तरतर्फ मधुमल्ला हुँदै पाँचथरको रविसम्म जोड्ने व्यापारिक मार्गमा व्यक्तिगत व्यवसायीहरूले ढुवानी र व्यापार विस्तार गरी उर्लाबारीलाई पूर्वी मोरङकै प्रमुख व्यापारिक हब का रूपमा स्थापित गरिरहेका छन्।

(ङ)सहकारी क्षेत्रबाट भएका उपलब्धि

(क)सहकारीहरूले नगरका न्यून र मध्यम आय भएका नागरिक, साना व्यापारी र किसानहरूबाट छरिएर रहेको सानो-सानो रकमलाई बचतका रूपमा संकलन गर्दछन्। यसरी संकलित रकमलाई एकीकृत गरी ठूलो पूँजीमा परिणत गरिन्छ र नगरभित्रै उत्पादनशील क्षेत्रमा लगानी गरेर स्थानीय अर्थतन्त्रलाई चलायमान बनाइएको नगरपालिकाबाट संचालित अनुगमन तथा सहकारीहरुको बार्षिक प्रगती प्रतिवेदनमा उल्लेख छ ।

(ख)उर्लाबारीका कृषि तथा बहुउद्देश्यीय सहकारीहरूले किसानहरूलाई सस्तो ब्याजदरमा मलखाद, बीउबिजन र आधुनिक कृषि औजार खरिद गर्न सुलभ ऋण प्रवाह गर्दछन्। यस्तो वित्तीय सहयोगले गर्दा नगरभित्र व्यावसायिक गाईभैंसी, कुखुरा र बंगुर पालन फस्टाएको छ, जसले नगरलाई दुग्ध र मासु उत्पादनमा आत्मनिर्भर बनाउन मद्दत पुर्‍याएको छ।

(ग)बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूसम्म पहुँच नभएका विपन्न वर्ग र युवाहरूलाई सहकारीले सामूहिक जमानी वा सरल धितोमा व्यवसाय सुरु गर्न कर्जा प्रदान गर्दछन्। यस प्रकारको सहज ऋण सहयोगबाट नगरभित्र सिलाई-कटाई, ब्युटी पार्लर, किराना पसल र घरेलु उद्योग जस्ता सयौं स्वरोजगारमूलक व्यवसायहरू सञ्चालनमा आएका छन्।

(घ)विशेष गरी महिलाहरूद्वारा सञ्चालित सहकारीहरूले नगरका महिलाहरूलाई घरभित्रको चौघेराबाट बाहिर निकाली आर्थिक रूपमा आत्मनिर्भर बनाएका छन्। बचत र ऋण परिचालनमा आफैं संलग्न हुँदा महिलाहरूको नेतृत्व क्षमता विकास हुनुका साथै पारिवारिक र नगर स्तरमै आर्थिक निर्णय प्रक्रियामा उनीहरूको सहभागिता बढेको छ।

(ङ)सहकारीहरूले बैंकको सेवा पुग्न नसकेका ग्रामीण वडाहरूका नागरिकलाई बचत गर्ने तरिका र ऋणको सही सदुपयोगबारे वित्तीय साक्षरता प्रदान गरिरहेका छन्। साथै, उनीहरूले आफ्नो नाफाको निश्चित रकम सामाजिक उत्तरदायित्व कोषमार्फत शिक्षा, स्वास्थ्य, र स्थानीय विपद् व्यवस्थापनमा खर्च गरेर नगरपालिकाको सामाजिक विकासमा समेत टेवा पुऱ्याएका छन्।

२. समग्र आर्थिक स्थिति

(क) अन्तर्राष्ट्रिय आर्थिक स्थिति

१. आर्थिक वृद्धिदरमा सुस्तताः

अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोषको प्रक्षेपण अनुसार सन् २०२५ मा ३.४ प्रतिशतले विस्तार भएको विश्व अर्थतन्त्र सन् २०२६ मा घटेर ३.१ प्रतिशतमा सीमित हुने अनुमान छ। विकसित अर्थतन्त्रहरू सन् २०२६ मा १.८ प्रतिशतले मात्र विस्तार हुने प्रक्षेपण छ भने, उदीयमान तथा विकासशील एसियाली अर्थतन्त्रको वृद्धिदर तुलनात्मक रूपमा बढी अर्थात् ४.९ प्रतिशत रहने अनुमान छ। यदि मध्यपूर्वी एसियामा जारी द्वन्द्व थप लम्बिएर ऊर्जा पूर्वाधारमा क्षति पुगेमा विश्व आर्थिक वृद्धिदर अझ घटेर २.० प्रतिशतमा सीमित हुन सक्ने जोखिम समेत औंल्याइएको छ।

२. मुद्रास्फीति (मूल्य वृद्धि) मा चापः

सन् २०२२ पछि विश्व मुद्रास्फीति दर घट्दो क्रममा रहे तापनि मध्यपूर्वी एसियाको तनाव र इन्धनको मूल्य वृद्धिका कारण सन् २०२६ मा यो पुनः बढ्ने प्रक्षेपण गरिएको छ। युद्ध र अन्य अवरोधका कारण विश्व उपभोक्ता मुद्रास्फीति ६.० प्रतिशतभन्दा माथि रहने जोखिम छ।

३. कच्चा पेट्रोलियम र धातुको मूल्यमा उच्च वृद्धिः

अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा कच्चा पेट्रोलियम पदार्थको मूल्य उच्च रहने अनुमान छ। सन् २०२५ मा औसत ६७.७ अमेरिकी डलर प्रति ब्यारेल रहेको कच्चा तेलको मूल्य सन् २०२६ मा बढेर औसत ८२.२ डलर पुग्ने प्रक्षेपण छ। सुन, चाँदी लगायतका बहुमूल्य धातुहरूको मूल्यमा पनि उच्च वृद्धि हुने प्रक्षेपण गरिएको छ।

४. विश्व व्यापारमा अवरोधः

सन् २०२१ मा उच्च दरले वृद्धि भएको विश्व व्यापारको आयतन त्यसपछिका वर्षहरूमा सुस्त भएको छ। व्यापारिक अवरोध, अतिरिक्त भन्सार दर लगाउने प्रतिस्पर्धा र युद्धका कारण सन् २०२६ मा विश्व व्यापारको वृद्धिदर २.६ प्रतिशतमा सीमित हुने प्रक्षेपण छ। दुर्लभ खनिजजन्य तत्वहरू माथिको नियन्त्रणले विश्वको आपूर्ति शृङ्खला थप प्रभावित हुने अवस्था छ।

५. विकासशील मुलुकहरूमा आर्थिक सङ्कटको जोखिमः

मध्यपूर्वी एसियामा जारी युद्धका कारण विप्रेषण आप्रवाह सङ्कुचित हुने सम्भावना छ। पेट्रोलियम पदार्थको मूल्य वृद्धिले आयात झन् महँगो हुने हुँदा, विदेशी मुद्रा सञ्चिति न्यून भएका विकासशील र अति कम विकसित मुलुकहरूमा आर्थिक सङ्कट थप गहिरिने जोखिम रहेको छ। समग्रमा, विश्व अर्थतन्त्रलाई पुनः गतिशील बनाउन मूल्य र वित्तीय स्थायित्व कायम राख्दै शीघ्र एवं संरचनात्मक सुधारका कार्यहरूलाई तीव्रता दिनुपर्ने आवश्यकता यस सर्वेक्षणले देखाएको छ।

(ख) नेपालको आर्थिक स्थिति

आर्थिक वृद्धि

- **वृद्धिदरः** चालु आर्थिक वर्ष २०८२/८३ मा नेपालको आर्थिक वृद्धिदर ३.८५ प्रतिशत रहने अनुमान छ, जुन गत आर्थिक वर्षको ४.४३ प्रतिशतको तुलनामा केही न्यून हो। आधारभूत मूल्यमा भने अर्थतन्त्र ३.६८ प्रतिशतले विस्तार हुने अनुमान छ।
- **कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (GDP) को आकारः** चालु आर्थिक वर्षको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको आकार रु. ६६ खर्ब ९ करोड पुग्ने अनुमान गरिएको छ।
- **क्षेत्रगत योगदानः** कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा कृषि क्षेत्रको योगदान २४.० प्रतिशत र गैरकृषि क्षेत्रको योगदान ७६.० प्रतिशत रहने अनुमान छ। त्यसैगरी, प्राथमिक, द्वितीयक र सेवा क्षेत्रको वृद्धिदर क्रमशः १.६३ प्रतिशत, ५.७७ प्रतिशत र ४.२१ प्रतिशत रहने अनुमान छ।

मूल्य स्थिति

- **उपभोक्ता मुद्रास्फीतिः** मुलुकको मुद्रास्फीति वाञ्छित सीमा भित्रै रहेको छ। चालु आर्थिक वर्षको फागुनसम्म औसत उपभोक्ता मुद्रास्फीति २.१३ प्रतिशत रहेको छ, जुन अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा ४.७२ प्रतिशत रहेको थियो।

- **थोक मुद्रास्फीतिः** वार्षिक विन्दुगत आधारमा २०८२ फागुनमा थोक मुद्रास्फीति ३.६४ प्रतिशत रहेको छ।

- **समूहगत मूल्य वृद्धिः** २०८२ फागुनमा खाद्य तथा पेय पदार्थ समूहको मुद्रास्फीति ३.६० प्रतिशत र गैरखाद्य तथा सेवा समूहको मुद्रास्फीति ३.६३ प्रतिशत रहेको छ।

उपभोग

- **उपभोगको हिस्साः** नेपालको अर्थतन्त्र अत्यधिक उपभोग केन्द्रित रहेको छ। चालु आर्थिक वर्ष कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा कुल उपभोगको अंश ९०.३ प्रतिशत रहने अनुमान छ।

- **क्षेत्रगत उपभोगः** कुल उपभोगमध्ये निजी क्षेत्रको हिस्सा ९१.२६ प्रतिशत, सरकारी क्षेत्रको हिस्सा ६.६२ प्रतिशत र गैर-नाफामूलक संस्थाको हिस्सा २.१२ प्रतिशत रहने अनुमान छ।

- **निजी उपभोगको संरचनाः** निजी उपभोगमा सबैभन्दा धेरै खाद्य वस्तुको अंश ४८.३० प्रतिशत, गैरखाद्य वस्तुको १८.४६ प्रतिशत र सेवाको ३३.२४ प्रतिशत रहने अनुमान छ।

बचत

- **गार्हस्थ्य बचतः** कुल गार्हस्थ्य बचतमा सुधार आएको छ। गत आर्थिक वर्ष गार्हस्थ्य उत्पादनको ६.९ प्रतिशत रहेकोमा चालु वर्ष सुधार भई ९.७ प्रतिशत पुग्ने अनुमान छ।

- **राष्ट्रिय बचतः** विप्रेषण आप्रवाहमा भएको उच्च वृद्धि र लगानी सङ्कुचनका कारण कुल राष्ट्रिय बचत कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको ४४.७७ प्रतिशत पुग्ने अनुमान छ, जुन गत वर्ष ३८.३९ प्रतिशत मात्र थियो।

लगानी

- **कुल लगानीः** न्यून पुँजीगत खर्च र सुस्त कर्जा प्रवाहका बाबजुद कुल लगानी गत वर्षको तुलनामा १५.६ प्रतिशतले बढेर रु. २१ खर्ब ७ अर्ब ९० करोड पुग्ने अनुमान छ।

- **स्थिर लगानीः** कुल स्थिर लगानी १८.६ प्रतिशतले बढेर कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको २६.२६ प्रतिशत पुग्ने अनुमान छ। यसमध्ये निजी क्षेत्रको लगानी ७३.५ प्रतिशत र सरकारी लगानी २६.५ प्रतिशत रहने अनुमान छ।

प्रतिव्यक्ति आय

- **प्रतिव्यक्ति कुल गार्हस्थ्य उत्पादनः** चालु आर्थिक वर्षमा नेपालीको प्रतिव्यक्ति कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (प्रचलित मूल्यमा) रु. २ लाख १७ हजार ९ सय ४६ अर्थात् १ हजार ५ सय १३ अमेरिकी डलर पुग्ने अनुमान छ।

- **प्रतिव्यक्ति राष्ट्रिय आय र खर्चयोग्य आयः** प्रतिव्यक्ति राष्ट्रिय आय १ हजार ५ सय ३५ अमेरिकी डलर र प्रतिव्यक्ति कुल राष्ट्रिय खर्चयोग्य आय २ हजार ४४ अमेरिकी डलर पुग्ने अनुमान छ।

सार्वजनिक वित्त

- **एकीकृत खर्चः** आर्थिक वर्ष २०८१/८२ मा तीन तहका सरकारको एकीकृत खर्च ८.२ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. १७ खर्ब ७५ अर्ब ४७ करोड पुगेको छ। यसमध्ये चालु खर्च ५३.२ प्रतिशत, पुँजीगत खर्च २८.० प्रतिशत र वित्तीय व्यवस्थातर्फ १८.८ प्रतिशत रहेको छ।

- **बजेट र राजस्व सन्तुलनः** तीन तहका सरकारको बजेट घाटा कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको ७.१ प्रतिशत कायम भएको छ भने राजस्व सन्तुलन रु. ३ खर्ब ३५ अर्ब ९१ करोडले बचतमा (कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको ५.४ प्रतिशत) रहेको छ।

- **सङ्घीय राजस्व र आयः** चालु आर्थिक वर्षको फागुनसम्म सङ्घीय राजस्व ३.२ प्रतिशतले बढेर रु. ६ खर्ब ५१ अर्ब ७१ करोड पुगेको छ भने सङ्घीय आय १.९ प्रतिशतले बढेर रु. ६ खर्ब ६३ अर्ब ६० करोड पुगेको छ।

३. स्थानीय वित्त

(क) चालु आ.व. को स्थानीय आयको अवस्थाः चालु आर्थिक वर्ष (२०८२/८३) को वैशाख मसान्तसम्मको कुल वास्तविक आय (जम्मा) रु. ७८,२३,६३,८२२.८३ रहेको छ।

(ख) गत विगतको स्थानीय आयको रकमः गत आर्थिक वर्ष (२०८१/८२) को कुल वास्तविक आय (जम्मा) रु. १,०७,८५,५५,१३०.४२ रहेको थियो।

(ग) सम्पत्ति करः चालु आ.व. मा सम्पत्ति करबापत रु. १०,७०,५६६.६८ सङ्कलन भएको छ भने गत आ.व. मा यो रकम रु. ८५,५७,१९४.८७ रहेको थियो।

(घ) व्यवसाय करः चालु आ.व. मा व्यवसाय करबापत रु. ७१,९७,१११.६६ सङ्कलन भएको छ भने गत आ.व. मा रु. ९३,१७,८४०.०० सङ्कलन भएको थियो।

(ङ) ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवा (दहत्तर बहत्तरको बिक्रीबाट प्राप्त आय)ः चालु आ.व. मा यस शीर्षकमा रु. ८६,९४,०८६.९४ प्राप्त भएको छ भने गत आ.व. मा रु. ६८,५१,७९६.०० प्राप्त भएको थियो।

(छ) मनोरञ्जन करः चालु आ.व. मा 'अन्य मनोरञ्जन कर' बापत जम्मा रु. १,६००.०० सङ्कलन भएको छ भने गत आ.व. मा रु. २७,०००.०० सङ्कलन भएको थियो।

(ज) विज्ञापन करः चालु आ.व. मा बाँडफाँडबाट प्राप्त हुने विज्ञापन करबापत रु. ३,२८५.०० प्राप्त भएको छ भने गत आ.व. मा रु. ५,१०,०००.०० प्राप्त भएको थियो।

(झ) मालपोत (भूमिकर)ः चालु आ.व. मा भूमिकर/मालपोत बापत रु. ४७,६४,८८२.५२ सङ्कलन भएको छ भने गत आ.व. मा रु. ७६,५४,६५९.३६ सङ्कलन भएको थियो।

(ञ) घर जग्गा रजिष्ट्रेसन (दस्तुर)ः चालु आ.व. मा घरजग्गा रजिष्ट्रेसन दस्तुरबापत रु. २,८०,९९,८६५.०० सङ्कलन भएको छ भने गत आ.व. मा रु. ४,१४,५६,७९४.१७ सङ्कलन भएको थियो।

(ट) नक्सा पास (दस्तुर)ः चालु आ.व. मा नक्सापास दस्तुरबापत रु. ३२,५३,२४३.८० सङ्कलन भएको छ भने गत आ.व. मा रु. ५६,४६,३९७.७९ सङ्कलन भएको थियो।

(ठ) हाट बजार ठेक्काः बहाल बिटौरी कर अन्तर्गत चालु आ.व. मा रु. ९५,५०४.०० र गत आ.व. मा रु. ५१,७९,९३२.७३ सङ्कलन भएको देखिन्छ।

(ड) सिफारिस शुल्क (दस्तुर)ः चालु आ.व. मा सिफारिस दस्तुरबापत रु. ६५,३६,५५५.५५ सङ्कलन भएको छ भने गत आ.व. मा रु. १,१५,८२,२१६.०० सङ्कलन भएको थियो।

(ढ) विविध आय (अन्य राजस्व): विविध आय (अन्य राजस्व) अन्तर्गत चालु आ.व. मा रु. ९,०००.०० सङ्कलन भएको छ र गत आ.व. मा पनि सोही रकम अर्थात् रु. ९,०००.०० नै सङ्कलन भएको थियो।

(ण) स्थानीय आय व्यवस्थापनमा चुनौतीहरू

१. **वैज्ञानिक र अद्यावधिक करदाता अभिलेखको अभावः** नगरपालिकामा करदाताहरूको वैज्ञानिक र अद्यावधिक अभिलेखको अभाव मुख्य समस्याको रूपमा रहेको छ। यसले गर्दा नगरपालिका क्षेत्रभित्रका वास्तविक करदाताको सङ्ख्या यकिन गर्न र करको दायरा विस्तार गर्न कठिनाइ भएको देखिन्छ।

२. **प्राकृतिक स्रोतको अवैध दोहन र चोरी निकासीः** नगरपालिका क्षेत्रभित्र बग्ने मावा खोला, बक्राहा खोला र सोल्टी खोलाबाट नदीजन्य पदार्थ (ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा) को अवैध उत्खनन तथा चोरी निकासी हुने गरेको छ। यसले गर्दा नगरपालिकाले प्राप्त गर्नुपर्ने स्थानीय आय (दहत्तर बहत्तरको बिक्री) गुम्ने जोखिम रहन्छ, जसलाई नियन्त्रण गर्न नगरपालिकाले दैनिक रूपमा नगर प्रहरी खटाउनुपर्ने अवस्था छ।

३. **आन्तरिक स्रोत सङ्कलनमा उतारचढावः** स्थानीय तहको वित्तीय स्वायत्तताको प्रमुख आधारस्तम्भको रूपमा रहेको आन्तरिक स्रोत सङ्कलनमा अस्थिरता देखिएको छ। उदाहरणका लागि, आ.व. २०७९/८० मा बढेको आन्तरिक स्रोत सङ्कलन आ.व. २०८०/८१ मा घटेको थियो। यस्तो उतारचढावले नगरपालिकाको दिगो आर्थिक व्यवस्थापनमा चुनौती थप्छ।

४. **कर प्रणालीको आधुनिकीकरण र प्रविधिको प्रयोगः** राजस्व व्यवस्थापनलाई सुधार गर्न प्रत्येक वडाका घरधुरी र व्यवसायको 'डिजिटल प्रोफाइल (Digital Profile)' तयार गर्ने र त्यसलाई जी.आई.एस. (GIS) वा घर नक्सा पासको डाटासँग जोडेर कर प्रणाली (Tax Portal) मा आबद्ध गर्नुपर्ने प्राविधिक तथा व्यवस्थापकीय चुनौती नगरपालिका सामु रहेको छ। यसका लागि दक्ष जनशक्ति र 'करदाता अद्यावधिक अभियान' सञ्चालन गर्नुपर्ने आवश्यकता छ।

५. साझा कर तथा विभाज्य कोषको व्यवस्थापनः सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तहको साझा अधिकार सूचीमा रहेका विज्ञापन कर, मनोरञ्जन कर, र नदीजन्य पदार्थको बिक्रीबाट प्राप्त हुने राजस्व सङ्कलन गरी 'स्थानीय विभाज्य कोष'मा दाखिला गर्ने र कानुनबमोजिम बाँडफाँट गर्ने कार्यको निरन्तर र प्रभावकारी व्यवस्थापन गर्नु अर्को चुनौतीपूर्ण प्रशासनिक कार्य हो।

(ख) अन्तर सरकारी वित्तीय हस्तान्तरणः

सि.नं.	**आयको विवरण**	**गत आ.व. को यथार्थ आय (रु.)**	**चालु आ.व. को यथार्थ आय (रु.)**	**वृद्धि/कमी रकम (रु.)**	**प्रतिशतमा घटी/बढी (+/-)**
(क)	वित्तीय समानीकरण अनुदान (संघ+प्रदेश)	१५,८९,४०,९६०.००	१२,०३,२५,०००.००	-३,८६,१५,९६०.००	-२४.३०%
(ख)	राजस्व बाँडफाँट (जम्मा)	१६,५२,३९,४२०.७१	१३,९४,०७,४०५.९८	-२,५८,३२,०१४.७३	-१५.६३%
(ग)	विशेष अनुदान (संघीय)	२,८९,३०,३०८.१९	२,६९,५०,०००.००	-१९,८०,३०८.१९	-६.८५%
(घ)	समपुरक अनुदान (संघ+प्रदेश)	२,१८,४१,६१०.००	६८,१०,०००.००	-१,५०,३१,६१०.००	-६८.८२%
(ङ)	रोयल्टी बाँडफाँट (वन रोयल्टी)	६,१४,९८७.६०	१७,००,३१६.६०	+१०,८५,३२९.००	+१७६.४८%

(च)	सशर्त अनुदान (संघ+प्रदेश)	५३,८४,३४,१३०.९७	३८,४५,०८,८८०.००	-१५,३९,२५,२५०.९७	-२८.५८%
(छ)	प्रदेशबाट प्राप्त वित्तीय हस्तान्तरण (कुल)	३,९७,४६,३१७.००	३,१७,४४,३८०.००	-८०,०१,९३७.००	-२०.१३%

- अनुदानमा उच्च सङ्कुचनः सबैभन्दा बढी गिरावट समपुरक अनुदानमा (-६८.८२%) देखिएको छ, जुन गत वर्ष रु. २ करोड १८ लाख भन्दा बढी रहेकोमा चालु वर्षको दश महिनासम्ममा रु. ६८ लाखमा खुम्चिएको छ। त्यसैगरी, नगरपालिकाको विकास निर्माणमा महत्वपूर्ण भूमिका खेल्ने सशर्त अनुदान (-२८.५८%) र वित्तीय समानीकरण अनुदान (-२४.३०%) मा पनि ठूलो रकम घटेको छ।
- प्रदेश र संघीय राजस्व बाँडफाँटमा कमीः प्रदेश सरकारबाट प्राप्त हुने कुल वित्तीय हस्तान्तरण पनि २०.१३% ले घटेको छ भने संघीय राजस्व बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने रकममा १५.६३% को सङ्कुचन आएको छ।
- रोयल्टीमा उत्साहजनक वृद्धिः वित्तीय हस्तान्तरणका सबैजसो सूचकहरू नकारात्मक रहँदा 'वन रोयल्टी' बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने आयमा भने गत वर्षको तुलनामा १७६.४८ प्रतिशतको उच्च वृद्धि भएको छ

(ग) स्थानीय खर्चः

आर्थिक वर्ष	**खर्चको प्रकार**	**वार्षिक बजेट (रु.)**	**यथार्थ खर्च (रु.)**	**खर्च प्रतिशत (%)**
गत आ.व.	चालु खर्च	५१,८८,७९,४४३.००	४४,८०,५८,०२४.८०	८६.३६%
	पुँजीगत खर्च	७६,०१,०६,१५३.००	५६,६३,५२,५८७.७५	७४.५१%
	जम्मा खर्च	**१,२७,८९,८५,५९६.००**	**१,०१,४४,४९,६१२.५५**	**७९.३१%**

चालु आ.व(*पहिलो दश महिना*)	चालु खर्च	५१,१४,६४,४०४.००	३२,५९,१०,०२५.१३	६३.७२%
	पुँजीगत खर्च	६९,०८,००,०९६.००	१६,२०,१४,९९१.०७	२३.४५%
	जम्मा खर्च	**१,२०,२२,६४,५००.००**	**४८,७९,२५,०१६.२०**	**४०.५८%**

(ग) स्थानीय खर्चका चुनौतीहरू

१. **अन्तर-निकाय समन्वयः** विकास निर्माण तथा पूर्वाधारका आयोजनाहरू सञ्चालन गर्दा विद्युत्, खानेपानी, दूरसञ्चार, सडक, वातावरण र वन जस्ता विभिन्न निकायहरूसँग निकटतम सम्पर्क र समन्वय कायम गरी खर्चको प्रभावकारिता बढाउनुपर्ने व्यावहारिक चुनौती रहेको छ।

२. **आयोजनाको मर्मत सम्भार र कोष व्यवस्थापनः** निर्माण सम्पन्न भएका वा सञ्चालनमा रहेका आयोजनाहरूको समयमै मर्मत सम्भार गर्ने, त्यसका लागि मर्मत सम्भार कोष खडा गर्ने र स-साना लागतका मर्मत कार्यमा उपभोक्तालाई नै पूर्ण रूपमा जिम्मेवार बनाउने कार्य खर्च व्यवस्थापनको महत्त्वपूर्ण चुनौती हो।

३. **वातावरणीय तथा सामाजिक मापदण्डको अनिवार्य पालनाः** पूर्वाधार विकास र पुँजीगत खर्च गर्दा वातावरणीय व्यवस्थापन योजना, सामाजिक सुरक्षा, गुनासो निवारण संयन्त्र, र श्रमिकको स्वास्थ्य तथा सुरक्षा मापदण्डहरू पूर्ण रूपमा लागू गर्नुपर्ने प्राविधिक तथा व्यवस्थापकीय चुनौती रहेको छ।

४. **अनुदान र बाह्य स्रोतमाथिको निर्भरताः** नगरपालिकाको समग्र खर्चको ठूलो हिस्सा माथिल्लो तहका सरकारबाट प्राप्त हुने अनुदानमा निर्भर छ। वित्तीय समानीकरण अनुदानलगायतका स्रोतहरूमा उतारचढाव आउने वा न्यून परिमाणमा मात्र प्राप्त हुने गरेकाले नगरपालिकाको पुँजीगत खर्च गर्ने क्षमता र स्रोतको सुनिश्चिततामा प्रत्यक्ष असर पर्ने गरेको छ।

५. **विपद् तथा आकस्मिक खर्चको भारः** नगर क्षेत्रमा आगलागी, जङ्गली हात्तीको आक्रमण लगायतका विपद्बाट प्रभावित नागरिकको उपचार र सहायताका लागि विपद् व्यवस्थापन कोषमार्फत आकस्मिक खर्चको प्रबन्ध गर्नुपर्ने र पूर्वतयारीका संरचनामा लगानी बढाउनुपर्ने चुनौती छ।

६. **उपभोक्ता समितिमार्फत हुने खर्चको दिगोपनः** विकास निर्माणका कार्यहरूमा ४०/६० को लागत साझेदारी मोडलमा उपभोक्ता समितिमार्फत खर्च हुने गरेको छ। यसरी स-साना आयोजनाहरूमा भएको खर्च र निर्माणको गुणस्तर कायम राखी उनीहरूलाई आयोजनाप्रति थप जवाफदेही बनाउनु अर्को चुनौती हो

४. आर्थिक विकास

(क) स्थानीय सडक निर्माणको अवस्था

विश्व बैंकको ऋण सहायता तथा नेपाल सरकारको अनुदानमा वडा नं ३ र २ अन्तर्गत कृष्ण चोकदेखि सुनझोडा सामुदायिक वनसम्म ५.२७६ कि.मी. सडक कालोपत्रे भई प्रयोगमा आएको छ। सडक बोर्ड नेपालसँगको साझेदारीमा २.२८ कि.मी. सडक ओभरले गरिएको छ। साथै, उपभोक्ता समितिसँगको ४०/६० लागत साझेदारीमा वडा नं ४, ६ र ७ मा करिब ५.५ कि.मी. बाटो कालोपत्रे गरिएको छ।

(ख) वित्तीय क्षेत्रः बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू

उर्लाबारी नगरपालिका क्षेत्रमा क वर्ग र ख वर्ग गरि जम्मा १९ वटा बैक तथा वित्तिय संस्था रहेका छन । स्थानीय पुजि परिचालन तथा सामाजिक सुरक्षा सम्बन्धी वितरणात्मक कार्यक्रममा उक्त वित्तिय संस्थालेहरुले समेत सहयोग पुर्याउँदै आएका छन ।

(ग) लघु घरेलु साना उद्योगको संख्या

उर्लाबारीमा लघु उद्यम विकास कार्यक्रम मार्फत ६१ जना छनौट गरी २१ जनालाई उद्यमशीलता विकास तालिम दिइएको छ।साथै लघु तथा साना उद्योगको सिर्जना र विकासका लागि रेमी, सामी, प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम र राजश्व शाखाले समेत सहजीकरण गरिरहेको अवस्था छ ।

(घ) औद्योगिक ग्राम : उर्लाबारी नगरपालिकामा अगिल्लो आर्थिक बर्ष र चालु आर्थिक बर्षको पहिलो दश महिनामा कुनै पनि औधोगिक ग्रामसँग सम्बन्धित क्रियाकलाप संचालन भएको छैन ।

(ङ) सीप विकास सम्बन्धी

चालु आर्थिक बर्षमा उद्यमशील बनाउने उद्देश्यले वडा नं ७ स्थित पाथीभरा ब्याग उद्योगमा ९ जना महिलालाई सिलाई तथा ब्याग बनाउने 'सीप अभिवृद्धि तालिम' प्रदान गरिएको छ। यसबाहेक २१ जनालाई ८ दिने उद्यमशीलता विकास तालिम दिइएको छ।

(च) श्रम तथा रोजगारी सम्बन्धी विवरण

२०८१ फाल्गुण १५ देखि २५ सम्म 'स्थानीय रोजगार मेला' आयोजना गरिएको थियो। यसले बेरोजगार युवाको तथ्याङ्क सङ्कलन गर्ने, रोजगारदातासँग जोड्ने, श्रम संसार पोर्टलमा आबद्ध गराउने र वैदेशिक रोजगारीबाट फर्केकाहरूको पुनः एकीकरण गर्ने उद्देश्य राखेको थियो।

(छ) व्यवसाय दर्ता विवरण

उर्लाबारी नगरपालिकाले स्थानीय स्तरमा व्यवसाय दर्ता तथा नवीकरणको कार्य नियमित गरिरहेको छ।

(ज) वाणिज्य र बजार अनुगमन

उर्लाबारी उद्योग बाणिज्य कार्यालयसँग समन्वयमा उद्यमी तथा व्यवसायीको हकहितका लागि संयुक्त पहलकदमी हुँदै आएको छ । मुख्य चौक सरसफाई, उर्लाबारी नगरपालिकाबाट नै कर सम्बन्धी आधारभुत सेवाको सुरुवात जस्ता क्रियाकलाप संचालनमा आएका छन भने साप्ताहिक हाटबजार अनुगमन तथा सो सम्बन्धमा विभिन्न सरोकारवाला निकायसँग सहकार्यमा बजार क्षेत्रको समेत अनुगमन गरिदै आइएको छ ।

(झ) कृषि उत्पादन

खाद्यान्न बाली (धान, गहुँ) को उन्नत बीउ उपयोगमा अनुदान र चैते धान प्रवर्द्धन कार्यक्रम सञ्चालन गरिएका छन्। उन्नत बीउ वितरणलाई प्रोत्साहन गर्न छुट्याइएको बजेटमा ९०.६३% वित्तीय प्रगति भएको छ।

(ञ) बजार केन्द्रहरू

पर्यटन प्रवर्द्धन गर्ने उद्देश्यले उर्लाबारी-५ स्थित शुक्रबारे बजार क्षेत्रमा रात्रिकालीन बजार निर्माणको लागि विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन तयार गर्ने कार्य अघि बढाइएको छ। यसैगरी स्थानीय साप्ताहिक हाटबजारको व्यवस्थापनको लागि बर्षेनी भौतिक विकास शौचालय टहरा निर्माणको लागि विनियोजन हुँदै आएको छ ।

(ट) पर्यटन सम्बन्धी

उर्लाबारीलाई कृषि, पर्यटन र औद्योगिक नगरपालिकाको रूपमा चिनाउन स्थानीय रोजगार मेला लगायतका प्रवर्द्धनात्मक कार्यक्रमहरू गरिएका छन्।

(ठ) स्थानीय आर्थिक विकास सूचकको लेखाजोखा (कार्यक्रम लागू भएपछि)

आर्थिक विकास र सुशासन मापन गर्ने आव २०८०/०८१ को संस्थागत क्षमता स्व-मूल्यांकन (LISA) र वित्तीय सुशासन जोखिम मूल्याङ्कन (FRA) सम्पन्न गरिएको छ। विकास निर्माणमा उपभोक्ता समितिसँग ४०/६० को लागत साझेदारी मोडल अपनाइएको छ, जसले आर्थिक विकासमा जनसहभागिता र दिगोपन बढाएको मूल्याङ्कन गरिएको छ।

(ड) उत्पादनमूलक सहकारी

नगरपालिकाको नियमन क्षेत्राधिकार भित्र १६ वटा सहकारीको नियमित तथा सघन अनुगमन गरिएको छ। आव ०८१/०८२ मा २० वटा संस्था दर्ता भएका छन्। अनुगमनका क्रममा विना सुरक्षण ऋण लगानी गर्ने, ऋण जोखिम कोषमा कम रकम राख्ने र उद्देश्यभन्दा फरक कार्य गर्ने जस्ता चुनौतीहरू पहिचान गरिएका छन्।

(ढ)आर्थिक क्षेत्रका चुनौतीहरू

- उर्लाबारी नगरपालिकाको आर्थिक विकासको प्रमुख आधारका रूपमा रहेको कृषि तथा पशुपालन क्षेत्रमा विविध चुनौतीहरू रहेका छन्। कृषकहरूको उत्पादन लागत बढ्दै जानु तर बजारमूल्य सन्तोषजनक नपाउनु, पशुपालन प्राकृतिक घाँसमा आधारित नभई बजारको दानामा निर्भर रहनु र समय-समयमा आउने महामारी रोगको जोखिम रहनु मुख्य समस्या हुन्। यसका साथै, कृषकस्तरमा व्यावसायिक सोच र प्राविधिक ज्ञानको कमी, कृषि श्रमिकको अभाव हुनु र व्यावसायिक आवश्यकताभन्दा पनि नगरपालिकाको अनुदानमुखी मानसिकता हावी हुनुले यस क्षेत्रको दिगो आर्थिक विकासमा अवरोध पुऱ्याएको छ।

- आर्थिक विकासलाई सबल बनाउन आवश्यक पर्ने राजस्व सङ्कलन र व्यवसाय व्यवस्थापनमा पनि नगरपालिकाले गम्भीर चुनौती सामना गरिरहेको छ। करदाताहरूको वैज्ञानिक र अद्यावधिक अभिलेख नहुनु, अनौपचारिक व्यवसायलाई करको दायरामा ल्याउन नसक्नु र आन्तरिक स्रोतमा देखिएको सङ्कुचनले लक्ष्यअनुसार आय सङ्कलनमा कठिनाइ भएको छ। साथै, नगरपालिका क्षेत्रभित्र बग्ने नदीहरूबाट हुने नदीजन्य पदार्थको अवैध उत्खनन र चोरी निकासी नियन्त्रण गर्नु, ऐलानी तथा सार्वजनिक जग्गामा निजी स्वामित्वसम्बन्धी विवाद समाधान गर्नु र समग्र राजस्व प्रणालीलाई पूर्ण रूपमा प्रविधिमैत्री बनाउनु थप चुनौतीपूर्ण कार्य हुन्।
- भौतिक पूर्वाधार, सहरीकरण र वातावरणीय प्रकोप नियन्त्रण आर्थिक विकासका अन्य पेचिला चुनौतीहरू हुन्। नगरमा अव्यवस्थित सहरीकरण बढ्दै जानु, घर नक्सा पाससम्बन्धी सचेतनाको अभाव हुनु र निजी सेवा प्रदायक संस्थाहरूको क्षमता विकास हुन नसक्नुले सहरी व्यवस्थापनमा समस्या थपेको छ। यसका अतिरिक्त, नगरपालिकाभित्र बग्ने बक्राहा, सुनझोडा, मावा, सोल्टी र तेली लगायतका खोलाहरूका कारण वर्षायाममा हुने कटान र बजार क्षेत्रको डुबान नियन्त्रण गर्न तटबन्ध निर्माणको व्यवस्था मिलाउनु नगरपालिकाको समग्र आर्थिक तथा पूर्वाधार विकासको ठूलो चुनौती रहेको छ।

५. सामाजिक विकास

(क) स्वास्थ्यः

सि.नं.	विषय	प्रगति तथा यथार्थ विवरण
(क)	**स्वास्थ्य सम्बन्धी आधारभूत सूचक**	**खोपको अवस्थाः** १ वर्षमुनिका बालबालिकामध्ये BCG खोप लगाएका ३८% र DPT3 खोप लगाएका ५८% रहेका छन्। त्यसैगरी १२-२३ महिनाका बालबालिकामध्ये MR2 खोप लगाउनेको दर ७४% रहेको छ। **भिटामिन 'ए' र जुकाको औषधिः** ६ देखि ५९ महिनाका बालबालिकामध्ये भिटामिन 'ए' प्राप्त गर्ने दर पहिलो चरणमा ८६% र दोस्रो चरणमा ८५% रहेको छ। जुकाको औषधि प्राप्त गर्ने दर पहिलो चरणमा ८८% र दोस्रो चरणमा ८९% रहेको छ। **ओपिडी (OPD) का प्रमुख रोगहरूः** नयाँ बिरामीहरूमध्ये सबैभन्दा बढी उच्च रक्तचाप (११%), ज्वरो (६%), र थकान/कमजोरी (६%) का बिरामीहरू रहेका छन्।

(ख)	**प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र तथा स्वास्थ्य सेवा**	**रोग खोजपडतालः** सबै वडामा घरदैलो क्षयरोग (TB) खोजपडताल कार्यक्रम सम्पन्न गरिएको छ। AI X-RAY मार्फत परीक्षण गर्दा ५ जना नयाँ बिरामी पत्ता लागेको र उनीहरूलाई नियमित उपचारमा ल्याइएको छ। **मातृ तथा शिशु स्वास्थ्यः** ३०३ जना गर्भवती महिलालाई ग्रामीण भिडियो एक्सरे सेवा प्रदान गरिएको छ। **क्यान्सर विरुद्धको खोपः** कक्षा ६ मा अध्ययनरत ७९६ जना छात्राहरूलाई पाठेघरको मुखको क्यान्सर विरुद्धको खोप लगाइएको छ। **विपन्नलाई सिफारिसः** विभिन्न कुलत र दुर्व्यसनमा परेका १० जना बिरामीहरूलाई 'जीवन बचाउ उपचार सेवा गृह' मा निःशुल्क तथा छुट उपचारका लागि सिफारिस गरिएको छ। **स्वास्थ्य केन्द्रहरूको सञ्चालनः** नगरपालिका अन्तर्गत राजघाट अस्पताल लगायत वडा नं. १, २, ५, ६, ७ र ९ मा रहेका आधारभूत स्वास्थ्य केन्द्रहरू र आयुर्वेद औषधालय मार्फत नियमित सेवा प्रवाह भइरहेको छ।
(ग)	**स्वास्थ्य बीमा तथा नियमन**	**बीमा व्यवस्थापनः** स्वास्थ्य बीमा लगायतका सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रमको व्यवस्थापन गर्ने कार्य अघि बढाइएको छ। **स्वास्थ्य संस्थाहरूको नियमनः** जनरल अस्पताल, नर्सिङ होम, निदान केन्द्र तथा अन्य स्वास्थ्य संस्थाहरूको दर्ता, सञ्चालन अनुमति र नियमन कार्यलाई निरन्तरता दिइएको छ।

(ख) खानेपानी र सरसफाईः

सि.नं.	विषय	प्रगति तथा यथार्थ विवरण (आ.व. २०८१/८२)
(क)	**खानेपानी**	**धारा जडानः** नगरपालिकामार्फत स्वच्छ खानेपानी व्यवस्थापन गर्ने योजनाअनुरूप यस आर्थिक वर्षमा १०८ घरधुरीमा खानेपानीको धारा जडान गरिएको छ। लागत साझेदारीः यो खानेपानी विस्तार कार्य नगरपालिका, उपभोक्ता र उर्लाबारी खानेपानी तथा सरसफाइ संस्थाको लागत साझेदारीमा सम्पन्न गरिएको हो।

(ख)	**सरसफाई**	**शौचालय निर्माण तथा ओडिएफ दिगोपनाः** खुला दिसामुक्त अवस्थालाई दिगो बनाउन र सरसफाईमा सुधार ल्याउन विभिन्न विद्यालयहरू, धार्मिक स्थलहरू र सार्वजनिक स्थलहरूमा शौचालय निर्माण गरिएको छ। **सार्वजनिक शौचालयः** आगामी आ.व. मा सम्पन्न हुने गरी उर्लाबारी-५ स्थित उर्लाबारी चोकमा सार्वजनिक शौचालय निर्माणको ठेक्का सम्झौता भई कार्य अघि बढेको छ। **बजार सरसफाईः** नगरपालिकाको निषेधित क्षेत्र, विद्युत्का पोल र रुखहरूमा मापदण्डविपरीत राखिएका ३८ वटा होर्डिङ बोर्डहरू हटाइएको छ भने उर्लाबारी चोकको सार्वजनिक स्थलमा टाँसिएका पोस्टरहरू उप्काएर सरसफाई अभियान सञ्चालन गरिएको छ।
(ग)	**फोहोरमैला व्यवस्थापन**	**जग्गा व्यवस्थापनः** फोहोर व्यवस्थापनका लागि नगरपालिकाले जग्गाको प्रबन्ध गरेको छ। जसअन्तर्गत वडा नं. ३ मा (०-१०-०-०, ०-५-०-० लगायतका क्षेत्रफल भएको) र वडा नं. ७ मा (१-१०-०-० क्षेत्रफल भएको) जग्गा फोहोर व्यवस्थापन प्रयोजनका लागि छुट्ट्याइएको छ

सि.नं.	विषय	प्रगति तथा यथार्थ विवरण
(ग)	युवा तथा खेलकूद	पूर्वाधार र प्रतियोगिताः खेलकुद संरचनाको पूर्वाधार निर्माण, सञ्चालन र विकास तथा विभिन्न खेलकुद प्रतियोगिताहरूको आयोजना गरिएको छ। रंगशाला निर्माणः प्रस्तावित सालबारी रंगशालाको स्तरोन्नति सम्बन्धी कार्य अघि बढाइएको छ। युवा लक्षित कार्यक्रमः युवा जागरण, सीप प्रवर्द्धन, उद्यमशीलता र नेतृत्व विकास जस्ता युवा लक्षित कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिएको छ।
(घ)	महिला, बालबालिका र जेष्ठ नागरिक	महिलाः२ वटा विपन्न महिला समूह गठन गरी अभिमुखीकरण गरिएको छ। ६० जना महिलालाई ढाका, सिलाई कटाई र ब्युटीपार्लरको तालिम प्रदान गरिएको र तीमध्ये ४० जनाले सीप परीक्षण दिएका छन्। बालबालिकाः४ वटा नगर स्तरीय बालसञ्जालको पुनर्गठन गरिएको छ।

		'उपमेयरसँग किशोर किशोरी' कार्यक्रम ३ वटा स्थानमा सञ्चालन गरिएको छ। जेष्ठ नागरिकः९० वर्षमाथिका १८ जना जेष्ठ नागरिकलाई सम्मान गरिएको छ। अल्जाइमर रोग सम्बन्धी अभिमुखीकरण कार्यक्रम र ९ वटै वडामा जेष्ठ नागरिक समितिहरूको नियमित बैठक सञ्चालन गरिएको छ।
ङ	व्यक्तिगत घटना दर्ता र राष्ट्रिय परिचय पत्र	नगरपालिकाको 'सामाजिक सुरक्षा तथा पञ्जीकरण शाखा' र ९ वटै वडा कार्यालयहरूमार्फत जन्म, मृत्यु, विवाह लगायतका व्यक्तिगत घटना दर्ता र राष्ट्रिय परिचयपत्र सम्बन्धी प्रशासनिक कार्यहरू नियमित रूपमा सम्पादन हुँदै आएका छन्।
(छ)	सामाजिक सुरक्षा	लगत तथा भत्ता व्यवस्थापनः जेष्ठ नागरिक, अपाङ्गता भएका व्यक्ति र असहायहरूको लगत अद्यावधिक गरी परिचयपत्र र सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरणको प्रभावकारी व्यवस्थापन गरिएको छ। राहत वितरणः विपद् (जस्तैः जङ्गली हात्तीको आक्रमण, हावाहुरी, आगलागी) बाट प्रभावित नागरिकहरूलाई सामाजिक सुरक्षा अन्तर्गत राहत रकम तथा खाद्यान्न सहायता उपलब्ध गराइएको छ।
(ज)	बालमैत्री स्थानीय शासन	बाल अधिकार र बालमैत्री शासन प्रवर्द्धनका लागि नगर स्तरीय बालसञ्जाल सक्रिय राखिएको छ। सामुदायिक र वडा स्तरका बाल विकास केन्द्रहरूको अनुगमन गरी आवश्यकताका आधारमा शैक्षिक सामग्रीहरू खरिद गरी वितरण गरिएको छ। बालबालिकालाई भिटामिन 'ए', जुकाको औषधि र किशोरकिशोरीलाई आइरन/फोलिक एसिड वितरण जस्ता स्वास्थ्य प्रवर्द्धनात्मक कार्यहरू सम्पन्न गरिएका छन्।
(झ)	टोल विकास संस्थाको विवरण	नगरपालिकाले टोल विकास समितिहरूको दर्ता, परिचालन र सहकार्यलाई व्यवस्थित गरेको छ। सीमानावस्ती टोल विकास संस्था, आदर्श स्कुल डाँडा टोल, आसाभे टोल, नवदुर्गा शक्ती टोल, जनपथ टोल, र सिद्धेश्वर टोल विकास संस्था लगायतका संस्थाहरू विधिवत दर्ता भई सञ्चालनमा रहेका छन्

शिक्षा तथा तत्सँग सम्बन्धी विवरण		
सि.नं.	विषय	प्रगति तथा यथार्थ विवरण
(क)	शिक्षाको आधारभूत सूचकहरू	कक्षा-३ को विषयगत औसत उत्तीर्ण प्रतिशतः नेपाली (७२%), अंग्रेजी (७१%), गणित (६९%), सेरोफेरो (७८%) र स्थानीय विषय (५८%) रहेको छ। माध्यमिक तहमा विद्यार्थीले कक्षा दोहोर्याउने दर १२.५% रहेको छ (गत वर्ष यो १२.६% थियो)।
(ख)	प्रारम्भिक बाल शिक्षा	कक्षा-१ मा भर्ना भएका नयाँ विद्यार्थीहरूमध्ये पूर्व प्राथमिक शिक्षाको अनुभव प्राप्त गरेका विद्यार्थीहरूको प्रतिशत उल्लेख्य (तथ्याङ्कअनुसार ८२.९% र ८८.४%) रहेको देखिन्छ।
(ग)	विद्यालय, विद्यार्थी र शिक्षकको अनुपात	आधारभूत तहमाः शिक्षक-विद्यार्थी अनुपात २७.२ रहेको छ (जुन अघिल्लो वर्ष २८.१ थियो)। माध्यमिक तहमाः शिक्षक-विद्यार्थी अनुपात २७.६ रहेको छ (जुन अघिल्लो वर्ष ४१.० थियो, यसमा उल्लेख्य सुधार आएको देखिन्छ)।
(घ)	शिक्षक विवरण	आधारभूत तहमा पेशागत तालिम प्राप्त शिक्षकहरूको सङ्ख्या ६३.५% रहेको छ। माध्यमिक तहमा पेशागत तालिम प्राप्त शिक्षकहरूको सङ्ख्या ६४.३% रहेको छ।
(ङ)	विद्यार्थी विवरण (छाड्ने दर)	आधारभूत तहः विद्यालय छाड्ने दर ५.६% रहेको छ (गत वर्ष ६.७% थियो)। माध्यमिक तहः विद्यालय छाड्ने दर ५.५% रहेको छ (गत वर्ष ५.१% थियो)।
(च)	विद्यार्थी भर्नादर	तथ्यांक प्राप्त नभएको ।
(छ)	माध्यमिक शिक्षा परीक्षा (SEE) को नतिजा	सामुदायिक विद्यालयः जम्मा ६४२ जना विद्यार्थी सहभागी भएकोमा ४२८ जना उत्तीर्ण भएका छन्। उत्तीर्ण प्रतिशत ६६.६७% रहेको छ। संस्थागत (निजी) विद्यालयः जम्मा ४४२ जना विद्यार्थी सहभागी भएकोमा ४३४ जना उत्तीर्ण भएका छन्। उत्तीर्ण प्रतिशत ९८.१९% रहेको छ। (थप जानकारीः कक्षा १२ को नतिजामा भने सामुदायिक विद्यालयतर्फ ४५४ जना सहभागी भएकोमा २१५ जना अर्थात् ४७% मात्र उत्तीर्ण भएका छन्।)

६. वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन

सि.नं.	विषय	प्रगति तथा यथार्थ विवरण (आ.व. २०८१/८२)
(क)	फोहोरमैला व्यवस्थापन	**जग्गा व्यवस्थापनः** फोहोर व्यवस्थापनका लागि नगरपालिकाले वडा नं. ३ र वडा नं. ७ मा छुट्टाछुट्टै जग्गाको प्रबन्ध गरेको छ। **सचेतनाः** फोहोरमैलालाई स्रोतमा नै वर्गीकरण गर्ने विषयमा नगर क्षेत्रमा सचेतना कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिएका छन्।
(ख)	वातावरण मैत्री स्थानीय शासन	**नीति तथा मापदण्डः** विकास निर्माण तथा अन्य कार्यक्रमहरूमा वातावरणीय मापदण्डहरूको पालना गर्दै वडाहरूलाई 'वातावरणमैत्री' बनाउने कार्य अघि बढाइएको छ। **EMP लागूः** पूर्वाधार विकासका आयोजनाहरू सञ्चालन गर्दा वातावरणीय व्यवस्थापन योजना (EMP) पूर्ण रूपमा कार्यान्वयन गरी वातावरणीय असरलाई न्यूनीकरण गरिएको छ।
(ग)	विपद् व्यवस्थापन	**संस्थागत संरचनाः** आपत्कालीन कार्यसञ्चालन केन्द्रको स्थापना र सञ्चालन गरिएको छ। नगर र सबै ९ वटै वडाहरूमा 'विपद् व्यवस्थापन समिति' गठन गरिएका छन्। **राहत वितरणः** विभिन्न विपद्का घटनामा परेका पीडितहरूलाई राहत उपलब्ध गराइएको छ (जस्तैः हावाहुरीबाट क्षति भएकालाई राहत, जङ्गली हात्तीको आक्रमणबाट मृत्यु भएकाको परिवारलाई राहत, र विपन्न परिवारलाई काजकिरिया सहायता)। **पूर्वतयारीः** विपद् प्रतिकार्य र उद्धार सामग्रीको व्यवस्थापन गरिएको छ।
(घ)	हरियाली संरक्षण	**वृक्षारोपणः** सार्वजनिक स्थलहरूमा प्रभावकारी रूपमा वृक्षारोपण कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको छ (जस्तैः गुरु गोरखनाथ मन्दिर क्षेत्रमा वृक्षारोपण तथा गोडमेल)। **हरियाली प्रवर्द्धनः** सालबारी खेलमैदान, मावा खोला किनार लगायतका सार्वजनिक स्थल र पार्कहरू निर्माण गरी खुला तथा हरियाली क्षेत्रको प्रवर्द्धन गरिएको छ।
(ङ)	वातावरण संरक्षण	**नदी नियन्त्रणः** वर्षायाममा खोलाहरू (जस्तैः बक्राहा, सुनझोडा, मावा, सोल्टी, तेली) मा आउने बाढीबाट हुने डुबान र कटान रोक्न तटबन्ध निर्माण तथा डुबान नियन्त्रणका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिएका छन्। **दिगो विकासः** प्राकृतिक स्रोत, वन, वन्यजन्तु र जैविक विविधताको संरक्षण र सदुपयोग

		गर्ने नीति कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ।
(च)	अग्नि नियन्त्रण	**वारुण यन्त्र सञ्चालनः** आगलागीको जोखिम न्यूनीकरण र नियन्त्रणका लागि नगरपालिकाले आफ्नै दमकल (वारुण यन्त्र) सेवा निरन्तर सञ्चालन गरिरहेको छ। आकस्मिक सेवाका लागि दमकल शाखाको सम्पर्क नम्बर (०२१-५४००००, ९८५२०४२४५९) सञ्चालनमा राखिएको छ।
(छ)	अन्य विषय	**सडक बत्ती तथा सुरक्षाः** बजार तथा सडक पूर्वाधार अन्तर्गत सुरक्षा प्रवर्द्धन गर्न नगर क्षेत्रका विभिन्न स्थानमा ५०२ वटा सडक बत्ती जडान गरिएका छन्। **निःशुल्क एम्बुलेन्स सेवाः** विपन्न वर्गका नागरिकहरूलाई निःशुल्क सेवा तथा छुट उपलब्ध गराउने गरी एम्बुलेन्स र शव वाहनको व्यवस्थापन गरिएको छ।

७. सुशासन तथा संस्थागत विकास

सि.नं.	विषय	प्रगति तथा यथार्थ विवरण
(क)	वडा कार्यालय	नगरपालिकाका ९ वटै वडाहरूमा छुट्टाछुट्टै वडा कार्यालय स्थापना भई सञ्चालनमा रहेका छन्। वडा नं. ४ को कार्यालय भवन निर्माणाधीन रहेको तथा जेन्जी आन्दोलनका क्रममा क्षति भएको वडा नं ५ को वडा कार्यालय हाल आधारभुत स्वास्थ्य केन्द्रमा संचालन गरिएको अवस्थ छ । वडाहरूमा सेवाग्राहीको सहजताका लागि 'नागरिक सहायक कक्ष' र 'सोधपुछ कक्ष' सञ्चालनमा रहेका छन्।
(ख)	स्थानीय तहको जनशक्ति विवरण	नगर कार्यपालिकाको प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत (उप-सचिव स्तर) को नेतृत्वमा कर्मचारी प्रशासन सञ्चालित छ। प्रत्येक वडामा वडा सचिव (प्रशासन सहायक ५औं/छैठौं तह), एक प्रशासन सहायक (४औं तह), एक प्राविधिक (सिभिल ४औं/५औं तह), कम्प्युटर अपरेटर र कार्यालय सहयोगीको दरबन्दी कायम गरी जनशक्ति परिचालन गरिएको छ।
(ग)	स्थानीय तह संस्थागत स्वमूल्याङ्कन (LISA)	आ.व. २०८०/०८१ को संस्थागत क्षमता स्व-मूल्याङ्कन सम्पन्न गरिएको थियो। शासकीय प्रबन्ध, सेवा प्रवाह, वित्तीय व्यवस्थापन, भौतिक पूर्वाधारलगायतका

	नतिजा	१० वटा विषयगत क्षेत्रमा सूचकहरूको मूल्याङ्कन गरी कार्यपालिकाबाट नतिजा स्वीकृत गरिएको थियो ।उक्त नतिजा वेबसाइटमा प्रकाशन गरिनुका साथै नगरसभाको १३औं अधिवेशनमा समेत पेश गरिएको थियो ।
(घ)	**वित्तीय सुशासनः आन्तरिक नियन्त्रण, बेरुजु र वित्तीय अनुशासन**	वित्तीय सुशासन प्रणाली व्यवस्थित र पारदर्शी बनाउन आ.व. २०८०/०८१ को 'वित्तीय सुशासन जोखिम मूल्याङ्कन ' सम्पन्न गरिएको छ।आन्तरिक लेखापरीक्षकलाई फोकल पर्सन तोकी मूल्याङ्कन कार्य अघि बढाइएको र अन्तिम नतिजा कार्यपालिका तथा नगरसभामा पेश गरिएको छ। आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ र सार्वजनिक खरिद ऐनको पूर्ण पालना गरी आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीलाई सबल बनाइएको छ।यसैगरी चालु आर्थिक बर्ष २०८२/०८३ देखि स्थानीय शासन कार्यसम्पादन मूल्याङ्कन कार्यविधि मार्फत समेत नगरपालिकाको आन्तरिक मुल्यांकन गर्न प्रारम्भ गरिएको छ । नगरपालिकाको आर्थिक बर्ष २०८१/०८२ को अन्तिम लेखापरीक्षण प्रतिवेदन अनुसार आय तथा व्ययतर्फ रु. २ अर्ब १९ करोड ६६ लाख १९ हजारको लेखापरीक्षण गर्दा रु. २ करोड ९० लाख ७४ हजार बेरुजु देखिएको थियो। यसमध्ये प्रतिक्रियाबाट रु. ३९ लाख १६ हजार सम्परीक्षण भई असुल गर्नुपर्ने रु. २२ लाख ७९ हजार, प्रमाण कागजात पेस गर्नुपर्ने रु. १६ लाख ३१ हजार र नियमित गर्नुपर्ने रु. २ करोड १२ लाख ४७ हजार गरी जम्मा रु. २ करोड ५१ लाख ५७ हजार बेरुजु बाँकी रहेको छ। त्यस्तै, गत वर्षसम्मको बाँकी बेरुजु र यस वर्षको थप समेत गरी हालसम्म अद्यावधिक बेरुजु रु. २२ करोड १० लाख ८४ हजार पुगेको छ।
(ङ)	**सामाजिक परीक्षण, जाँचपास तथा फरफारक**	उपभोक्ता समितिमार्फत निर्माण सम्झौता भएका योजनाहरुमा अनिवार्य रुपमा सार्वजनिक परीक्षण ,ल्याब परिक्षण तथा आन्तरिक रुपमा उपभोक्ता समितिमार्फत बनेका अनुगमन समितिका अतिरिक्त वडा कार्यालयको आन्तरिक नियन्त्रण अनुगमन समिति तथा नगरस्तरीय अनुगमन समितिले समेत पर्याप्ट चेकजाँच गरी गरि मात्र फरफारकको लागि पेश गर्ने गरिएको छ ।

(च)	**स्थानीय ऐन तथा कानूनहरूको विवरण**	नगरपालिकाले स्थानीय आवश्यकता बमोजिम विभिन्न ऐन, नियम र कार्यविधिहरू लागू गरेको छ। प्रमुख कानूनहरूमाः विपद् व्यवस्थापन कोष सञ्चालन कार्यविधि २०७५, शैक्षिक व्यवस्थापन कार्यविधि २०७५, उपभोक्ता समिति गठन तथा परिचालन कार्यविधि २०७५, महिला विकास कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि २०७७, सामाजिक समावेशीकरण नीति २०७९, र बालमैत्री आचारसंहिता २०७९ लगायत रहेका छन्।
(छ)	**स्थानीय प्रकाशनको विवरण**	**नीति तथा कार्यक्रमः** 'स्थानीय तहको नीति, कार्यक्रम तथा बजेट पुस्तिका-०८१/०८२' र 'वार्षिक प्रतिवेदन' प्रकाशन गरिएको छ। **स्थानीय पाठ्यक्रमः** कक्षा १ देखि ८ सम्म लागू हुने गरी स्थानीय पाठ्यक्रम **"हाम्रो उर्लाबारी"** निर्माण र छपाइ गरी विद्यालयहरूमा लागू गरिएको छ। **सचेतना सामग्रीः** बालमैत्री सूचकहरू समावेश गरिएको ब्रोसर छपाइ गरी वितरण गरिएको छ भने सूचना प्रवाहका लागि एफ.एम. रेडियो, स्थानीय टेलिभिजन र आधिकारिक वेबसाइटको नियमित प्रयोग भइरहेको छ।

८. अनुसुचीहरु

(गत आर्थिक वर्ष र चालु आवको चैत मसान्त सम्मको विवरण)

(क) आर्थिक वर्ष २०८१/८२ र चालु आ.ब.को स्थानीय आन्तरिक आय

(ख) आर्थिक वर्ष २०८१/८२ र चालु आ.ब.को स्थानीय खर्च विवरण

(ग) आर्थिक वर्ष २०८१/८२ र चालु आ.ब.को संघीय सरकाररबाट प्राप्त वित्तीय हस्तान्तरण

(घ) आर्थिक वर्ष २०८१/८२ र चालु आ.ब.को प्रदेश सरकार बाट प्राप्त वित्तीय हस्तान्तरण

(ङ) आर्थिक वर्ष २०८१/८२ र चालु आ.ब.को देखिको विद्यार्थी भर्ना दर

(च) आर्थिक वर्ष २०८१/८२ र चालु आ.ब.को व्यक्तिगत घटना दर्ताको अलग अलग विवरण

(छ) आर्थिक वर्ष २०८१/८२ र चालु आ.ब.को स्थानीय ऋणको अवस्था

(ज) आर्थिक वर्ष २०८१/८२ र चालु आ.ब.को कर्मचारीको तलब, भत्ता तथा सुविधामा भएको खर्च

(झ) आर्थिक वर्ष २०८१/८२ र चालु आ.ब.को जनप्रतिनिधिको तलब, भत्ता तथा सुविधामा भएको खर्च

(ञ) आर्थिक वर्ष २०८१/८२ र चालु आ.ब.को टोल विकास संस्थाको विवरण

(ट) अन्य आवश्यक तथ्याङ्क

उर्लाबारी नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण प्रतिवेदन तयार गर्न प्रयोग गरिएका थप सन्दर्भ सामाग्रीहरु

१. केन्द्रीय तथ्याङ्क विभागका प्रकाशनहरू

२. राष्ट्रिय योजना आयोगका प्रतिवेदनहरू

३. अर्थ मन्त्रालयबाट प्रकाशन हुने आर्थिक सर्वेक्षण

४. नेपाल राष्ट्र बैंकको मौद्रिक नीति र अन्य प्रकाशन

५. कोशी प्रदेश सरकारको आवधिक विकास योजना

६. स्थानीय तहको वस्तु स्थिति विश्लेषणहरू

७. महालेखा नियन्त्रकको कार्यालयका प्रकाशन

८. महालेखा परीक्षकको लेखापरीक्षण प्रतिवेदन

९. अर्थ मन्त्रालयबाट प्रकाशन हुने अन्तर सरकारी वित्तीय हस्तान्तरण

१०. शिक्षा र स्वास्थ्य मन्त्रालयका विवरणहरू

११. अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोषका तथ्याङ्क

१२. विश्व बैंकको तथ्याङ्क